

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MATEMATIKO, NARAVOSLOVJE IN
INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

ZAKLJUČNA NALOGA

ZAKLJUČNA NALOGA

SPOLNA ZLORABA V OTROŠTVU, NJENE
POSLEDICE IN VPLIV NA PARTNERSKI ODNOS

POLONA ČERMELJ

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MATEMATIKO, NARAVOSLOVJE IN
INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

Zaključna naloga

Spolna zloraba v otroštvu, njene posledice in vpliv na partnerski odnos

(Sexual abuse in childhood, it's consequences and impact on a partnership)

Ime in priimek: Polona Čermelj
Študijski program: Biopsihologija
Mentor: doc. dr. Gregor Žvelc

Koper, september 2013

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Polona ČERMELJ

Naslov zaključne naloge: **Spolna zloraba v otroštvu, njene posledice in vpliv na partnerski odnos**

Kraj: Koper

Leto: 2013

Število listov: 39 Število slik: 0 Število tabel: 2

Število referenc: 50

Mentor: doc. dr. Gregor Žvelc

UDK: /

Ključne besede: spolna zloraba, travma v otroštvu, incest, partnerski odnos, spolnost

Izvleček: V diplomski nalogi je avtor opisal spolno zlorabo gledano skozi oči psihološke travme. Poleg osnovnih informacij o spolni zlorabi storjeni v otroštvu in posledicah, ki jih spolna zloraba pušča, je poudarek tudi na incestu, saj avtor meni, da ta vrsta spolne zlorabe najmočnejše negativno vpliva na partnerski odnos. V tem delu je opisana tudi dinamika partnerskega odnosa med žrtvijo spolne zlorabe in njenim partnerjem ter vpliv spolne zlorabe na spolnost.

Key words documentation

Name and SURNAME: Polona ČERMELJ

Title of the final project paper: **Sexual abuse in childhood, it's consequences and impact on a partnership**

Place: Koper

Year: 2013

Number of pages: 39 Number of figures: 0 Number of tables: 2

Number of references: 50

Mentor: doc. dr. Gregor Žvelc

UDK: /

Keywords: sexual abuse, trauma in childhood, incest, partnership, sexuality

Abstract: In this work, author described the sexual abuse seen through the eyes of psychological trauma. In addition to basic information about sexual abuse committed in the childhood and it's consequences, the emphasis is on incest. The author believes that this type of sexual abuse has the strongest negative impact on the partnership. This work also describes the dynamics of partnership between the victim of sexual abuse and her partner, and the impact of sexual abuse on sexuality.

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju Doc. Dr. Gregor Žvelcu za njegovo pomoč in usmerjanje pri nastajanju moje diplomske naloge.

Posebna zahvala pa gre predvsem tistim, ki ste me podpirali, spodbujali in motivirali pri nastajanju moje diplomske naloge.

Iskrena hvala mami, ki mi je vsa leta stala ob strani ter, ker se je mojih uspehov veselila bolj kot svojih in je od vedno verjela, da mi bo uspelo. Hvala bratu Boštjanu, ker je moja velika inspiracija in hvala bratu Alešu.

Največja zahvala pa gre Alanu, ker mi je vlival pogum, motivacijo in je verjel vame, ko sama nisem. Hvala ker si me naučil, da se rane zacelijo, rože ovenijo, ljubezen pa živi večno.

Inhale the future, exhale the past.

Kazalo vsebine

1 UVOD.....	1
2 TRAVMATIČNA IZKUŠNJA	1
2.1 Opredelitev travmatične izkušnje	1
2.2 Kumulativna travmatska doživetja in verižna dogajanja.....	3
2.3 Travma v otroštvu.....	3
3 SPOLNA ZLORABA.....	5
3.1 Definicija spolne zlorabe	5
3.2 Spolna zloraba in družina	9
3.3 Dejavniki tveganja za spolno zlorabo v družini	11
3.3.1 Storilčeva osebnost	11
3.3.2 Slab odnos z zakonskim partnerjem	11
3.3.3 Materina čustvena hladnost	12
3.3.4 Položaj odvisnega, lojalnega in prestrašenega otroka	12
3.3.5 Disfunkcionalna družinska struktura	12
3.4 Spolna zloraba: Zadovoljevanje spolne sle ali zadovoljevanje potrebe po moči?	13
4 INCEST IN DEFINICIJA INCESTA	15
4.1 Značilnosti incestuoznih družin in njihova dinamika.....	16
4.2 Oče in mati v incestuozni družini	18
5 POSLEDICE SPOLNE ZLORABE	19
6 PARTNERSKI ODNOS IN SPOLNA ZLORABA	20
6.1 Zaljubljenost in spolna zloraba.....	21
6.2 Travmatični vzorci odnosa med partnerjema	23
6.3 Stres in travma pri partnerjih travmatiziranega	24
7 SPOLNOST IN SPOLNA ZLORABA	25
7.1 Vpliv spolne zlorabe na intimnost	25
7.2 Zasvojenost s spolnostjo.....	27
7.3 Prostitucija ali z drugimi besedami kompulzivno ponavljanje zlorabe.....	28
8 SKLEPI.....	28
9 VIRI.....	30

1 UVOD

Namen diplomske naloge je pregled literature o spolni zlorabi ter o spolni zlorabi v povezavi s partnerskim odnosom, to je podlaga, ki je nujna za razumevanje težav in konfliktov, ki jih imata žrtev spolne zlorabe in njen partner v partnerskem odnosu. Menim, da je spolna zloraba v javnosti še vedno velika »tabu tema«, širitev in ozaveščanje problema spolne zlorabe je ključno, zato podpiram vsako širjenje informacij o spolni zlorabi, ne glede na to ali je to recenzija knjige, članka, seminarska naloga, diplomsko delo, raziskava, študija, predavanje, itd,... Menim, da je trenutno premalo napisanega in raziskanega na temo kako spolna zloraba vpliva na partnerski odnos. Zato sem se tudi sama s tem namenom odločila pisati prav o tem.

Cilj dela je usmeritev pozornosti na tematiko spolne zlorabe, saj menim, da sta strpnost in toleranca ljudi do tega pojava še vedno (pre)velika. Tako kot menita Zloković in Dečman Dobrnjič (2007) ne sme biti spolna zloraba in posilstvo žensk razumljeno kot »zasebna ženska stvar«, ampak mora biti to vzeto kot etični problem celotne družbe, če se s spolno zlorabo želimo spopasti, moramo to storiti skupaj. Dodatni cilj je prikazati kako pomembno vpliva spolna zloraba na partnerski odnos.

2 TRAVMATIČNA IZKUŠNJA

2.1 Opredelitev travmatične izkušnje

Za opredelitev travmatične izkušnje, se najpogosteje uporabljajo kriteriji, ki jih zasledimo pri diagnozi potravmatske stresne motnje (PTSM). V diagnostičnem in statističnem priročniku o duševnih motnjah, kriteriji opredeljujejo PTSM, kot posledico travmatičnega dogodka, ki vključuje strah in/ali nemoč posameznika v dani situaciji. Znaki PTSM se lahko pojavijo takoj po travmatičnem dogodku, lahko pa se pojavijo tudi po več letih. Simptomi vključujejo podoživljanje travme, ki se kažejo z nočnimi morami, obsesivnimi mislimi in »flashbacki« (občutek, kot da si spet v travmatičnem dogodku). PTSM vključuje, izogibanje situacijam, ljudem, in/ali predmetom, ki spominjajo posameznika na travmatični dogodek. V splošnem je pri takih posameznih neprestano prisotna tesnoba, zaskrbljenost in velika razdražljivost (All psych online, 2011).

Psihična travma je zelo širok pojem in pokriva blažje in intenzivnejše, kratkotrajne in dolgotrajne posledice na izjemno ogrožajoč dogodek. Značilnosti psihične travme vključujejo izjemno ogrožajoč dogodek oziroma katastrofo, nesposobnost obvladovanja dogodka, dezorganizacijo na področju mišljenja, fiziološke motnje, hudo čustveno prizadetost (trpljenje, žalost, tesnoba, občutja krivde) ter moteno vsakodnevno delovanje v socialnih odnosih, pri vedenju in v delovni storilnosti (Samec in Slodnjak, 2001). Psihično travmo Mikuš Kos in Slodnjak (2000) opredeljujeta kot neke vrste poseben odnos, prepleten med posameznikom in okoljem, posameznik pa ga zazna ali oceni kot dogajanje,

ki ga močno ogroža ter presega njegove sposobnosti obrambe ali zmogljivosti obvladovanja.

Cvetek (2009) meni, da so travmatični dogodki lahko vključujejo boje med vojno, streljanje, nasilje (k nasilju vključuje spolno nasilje, telesne napade in tudi rop), ugrabitev, teroristični napad, mučenje, trpinčenje, naravne katastrofe (mednje prišteva poplavo, požar in potres), težke avtomobilske nesreče, diagnozo življenjsko nevarne bolezni in podobne dogodke. Nadalje bolj specifično opredeljuje travmatično izkušnjo seksualne travme, za katero meni, da se pri otrocih med seksualne travme prištevajo tudi spolne izkušnje brez nasilja in poškodb ampak so le te ravno tako neustrezne.

Carlson in Dalenberg (v Cvetek, 2009) opredeljujeta travmatični dogodek kot katerikoli dogodek, ki ga ni mogoče nadzorovati ter je ekstremno negativen in nepredvidljiv ali nenaden. Poudarjata, da najverjetneje ni pomembno, ali dogodek res izpolnjuje kriterije pri PTSM, ampak to, kakšne posledice povzroči pri posamezniku in kako destruktivne so le te. To je odvisno od tega, kako lahko posameznik stresno izkušnjo predela oziroma kako jo shrani v spominu.

Mikuš Kos in Slodnjak (2000, str. 11) opredeljujeta travmatski dogodek, kot »dogodek ali dogajanje, katerega stvarne razsežnosti po svoji naravi ali po svoji intenziteti presegajo običajna stresna doživetja in pri skoraj vseh ljudeh povzročajo grozo, trpljenje in psihofiziološke motnje«. Avtorici navajata tudi pomembno razliko med travmatskim in stresnim dogodkom, ta pa je razlika v intenziteti in kvaliteti. Le te razlike povzročajo tudi razlike v odzivu posameznika. Menita, da se te dva pojma uporabljata pogosto brez jasnega razločevanja, saj je že na splošno v življenju ni ostrih meja med stresnim in travmatskim doživetjem ampak je za to odgovorna percepcija vsakega posameznika posebej.

Liberman (v Cvetek, 2009) opozarja, da je potrebno vključiti tudi razvojne variacije, ko govorimo o izkušnjah dogodka kot travmatičnega. To bi pomenilo, da je določen dogodek za odraslega nepomemben, medtem pa se lahko izkaže, da je ta isti dogodek za razvijajočega otroka zelo pomemben. Na primer: na teden dni dolgo ločitev od matere, se lahko dvanajstmesečni otrok odzove, kot na eksistencialno grožnjo, medtem ko se štiriletnik s kognitivnimi sposobnostmi pričakovanja njene vrnitve, tako ločitev lahko doživlja kot stresno, vendar ne kot travmatično.

Markham (1999) deli psihične travme na velike ali majhne, to je odvisno od tega ali se travmatični dogodek zgodi le enkrat, ali se le ta ponavlja. Na žrtev lahko vpliva takoj, lahko pa se posledice pokažejo tudi kasneje v življenju, zelo pomembno pa je dejstvo, ki ga navaja, in to je da, kakršenkoli škodljiv vpliv pusti travma ne glede na njeno obliko, moč travme in travmatskega dogodka nikoli ne miruje, ampak s časoma narašča.

Širšo opredelitev travme podaja Whitfield (1995) in sicer travmo označuje s katerikoli dogodkom, dejanjem ali izkušnjo, ki rani oziroma poškoduje katerokoli izmed delov posameznikove integritete resničnega jaza: fizični, spolni, mentalni, emocionalni ali

spiritualni del. Van der Kolk (1996) meni podobno in sicer, da lahko travma prizadene posameznika na vseh nivojih funkcioniranja, na fiziološkem, psihološkem, socialnem in duhovnem nivoju.

2.2 Kumulativna travmatska doživetja in verižna dogajanja

Vključevanje kumulativne travme v mojo diplomsko nalogo se mi zdi zelo pomembno, saj se povezuje z incestom in njegovimi značilnostmi. Samec in Slodnjak (2001) opredeljujeta kumulativno travmo kot večje število neugodnih doživetij in občutij, kar povečuje možnost, da bodo psihološke posledice travmatskega dogodka iz otroštva dolgotrajne in težke. Skupni učinek takih večkratnih travmatičnih dogodkov ni enak preprosti aritmetični vsoti ampak je veliko večji. Ravno iz tega razloga se mi zdi incest močno povezan s tako obliko travme, saj le ta, kot bom opredelila v nadaljevanju, ne vključuje samo enega travmatskega dogodka, ampak se ponavlja.

»Verižne reakcije so z dogodkom vzročno povezane neugodne posledice prvotnega travmatskega doživetja ali izgube« (Samec in Slodnjak, 2001, str. 9). Samec in Slodnjak (2001) navajata kot primer verižne reakcije občutja krivde, ki se pojavljajo pri udeležencih travmatskih dogodkov. Otrok se počuti, kot da je tudi sam prispeval k nesreči, si očitno, da ni storil ničesar, da bi lahko nesrečo preprečil, da ni pomagal udeležencem v nesreči. Občutja krivde so zelo močna in huda čustvena obremenitev. Ravno take se lahko otrok počuti sokrivega za spolno zlorabo, saj se prepričuje, da mu je bilo všeč, da se je vse zgodilo z namenom, da si je zlorabo zaslužil ipd.

Več kot je travmatskih dogodkov, več kot je posledic na telesnem, socialnem in psihološkem področju, bolj so sposobnosti obvladovanja in zmožnosti okrevanja otroka prizadete (Samec in Slodnjak, 2001).

2.3 Travma v otroštvu

Travmatski dogodek pri otrocih je dogodek, ki povzroči močne reakcije, saj je to dogodek, ki ga otrok v običajnih izkušnjah še ni doživel in pri vseh otrocih povzroči zelo močne reakcije. V strokovnih literaturah pa ta dogodek predstavlja preseganje običajnih stresnih doživetij (Samec in Slodnjak, 2001).

Perry (v Cvetek, 2009) meni, da je otroštvo zelo nevarno obdobje. Markham (1999) dodaja, da so otroci do dvanajstega leta starosti izjemno dovzetni za besede in dejanja drugih ljudi, za dogodke, ki se dogajajo in razmere v katerih živijo. Na ta dogajanja ki si kronološko sledijo nimajo večjega vpliva in njihovo blagostanje je odvisno od drugih. Perry (v Cvetek, 2009) dalje navaja, da so travmatičnim izkušnjam izpostavljeni milijoni otrok po svetu. Več kot pet milijonov otrok vsako leto v ZDA doživi neko obliko travmatične izkušnje. Perry opozarja tudi, da je bilo otroškim oblikam PTSM namenjene premalo pozornosti. To potrjuje s trditvijo, da so za raziskave in klinične usluge za milijon veteranov iz Vietnama, ki so trpeli za PTSM porabili na milijarde dolarjev, medtem ko je

dvajset milijonov otrok s PTSM, ki je posledica telesne zlorabe, nasilja, prometnih nesreč, kroničnih bolečih medicinskih posegov in naravnih katastrof, najmanj razumljenih in raziskanih in konsistentno obravnavanih skupin.

Kot najpogostejše travmatske dogodke Samec in Slodnjak (2001) navajata naslednje: prometne nesreče, druge nesreče, otrok kot priča družinskemu nasilju, otrok kot žrtev telesnega napada, izpostavljenost uličnemu nasilju, ugrabitev, otroci talci, otrok kot priča posilstva, uboja, samomora, telesno trpinčenje, spolna zloraba, življenjsko nevarne bolezni ali ogrožajoči zdravniški posegi, naravne katastrofe in vojna dogajanja. Travmatski dogodek je lahko kratkotrajen, kot na primer nesreča, ali pa traja dalj časa, lahko pa se dogajanje tudi ponavlja, kot se na primer lahko ponavlja spolna zloraba. Za vojne so značilna dolgotrajna ali multipla travmatska dogajanja, ki pri otroku poslabšajo okrevanje. Pomembno je, da otrok po travmatskem dogodku živi v varnem okolju, sicer pride do kumulativnih in stresogenih izkušenj, ki lahko pustijo posledice v otrokovem psihosocialnem razvoju (Samec in Slodnjak, 2001).

Travmatski stres lahko močno vpliva na čustveni, vedenjski, kognitivni, socialni in telesni razvoj otrok (Repič, 2008).

Travmatsko doživetje je rezultat čustvenih in kognitivnih spoznanj. Enako stari otroci lahko enak travmatski dogodek doživljajo zelo različno. Odvisno je od otrokovega razumevanja dogodka, od pomena, ki ga ima dogodek za otroka, od tega kako se otrok odziva in od številnih drugih lastnosti. Izjemno ogrožajoči dogodki sami po sebi, ne povzročijo vedno travme pri otroku, saj je veliko odvisno od njegovega doživljanja in zavedanja nevarnosti (Samec in Slodnjak, 2001).

Rus Makovec (2003) deli travmatska doživetja na »neosebna« (sem spadajo poplave, potresi, požari idr.) in »medosebna« (npr. uboj, posilstvo, telesni napad idr.). Medosebna travma je po mnenju avtorice najbolj problematična in naredi največ škode, še posebej v zgodnjih razvojnih obdobjih.

V knjigi *Travme iz otroštva* avtorice Markhamove (1999) je razvidna delitev na namerno povzročeno travmo in naključno psihično travmo. Pri naključni psihični travmi gre za to, da posameznika v življenju doletijo različni udarci npr. smrt, bolezen, ločitev, v katere pa nista vključeni človeška krutost in zlonamernost, vendar imajo le ti lahko močan vpliv na prizadetega otroka, ko odraste. Namerno travmo pa Markhamova opredeli kot, čustveno travmo, ki jo druga oseba namerno in zavestno povzroči s svojim vedenjem in ravnanjem. To vrsto travme avtorica povezuje s spolnim zlorabljanjem, saj se ta zavestno zgodi s strani rablja, ta pa največkrat to dejanje zavestno ponavlja. Mikuš Kos in Slodnjak (2000) dodajata, da so otroci ki doživljajo zastrašujoča in kruta dogajanja še posebno prizadeti. Mednje avtorici prištevata, predvsem otroke, ki so doživljali nasilje v družini in spolno zlorabo. Pri tej vrsti travmatskih dogodkov, gre za dolgotrajno doživljanje skrajno bolečih in zastrašujočih izkušenj. Pri takih otrocih se lahko v nekaterih primerih pojavijo tudi spremembe osebnosti imenovane multiple osebnosti.

Otrok se ni sposoben braniti, zato je posebno dojemljivi za nasilje. Bodočemu odraslemu oziroma otroku, namerna zloraba povzroči strašno škodo. Tak otrok, se kmalu začne sprejemati, kot posameznika, ki si ne zasluži boljšega ravnanja in začne verjeti, da je takšnega telesnega ali duševnega zlorabljanja oziroma kaznovanja deležen zato, ker si ga je res zaslužil. Šele ko otrok odraste, lahko pride do spoznanja, da si ni zaslužil, da bi tako ravnali z njim. Tak posameznik ima kot odrasla oseba, sposobnost tako misliti na zavestnem nivoju. V nezavednem delu duševnosti, pa ostaja vtisnjeno sporočilo, da je manjvreden ko drugi ter da si ne zasluži, da bi ljudje lepo ravnali z njim. Ko pride do neskladja med zavestnim in nezavednim pa vedno zmaga nezavedno. To pa vodi k temu, da si bo tak posameznik samodejno izbiral ljudi, ki ga bodo imeli za žrtev. S krutimi osebami se bo tak posameznik počutil domače in normalno, ne bo pa srečen (Markham, 1999).

Dogodki iz otroštva, ki so otroku povzročili zelo hude občutke terorja in sramu so presegali otrokovo razumevanje ter so ogrozile osnovno otrokovo varnost v svetu, so pogosto s samozaščitniškimi mehanizmi potlačeni. Vendar je ta potlačitev redko stalna in popolna (Cvetek, 2009). Moje mnenje je, da je ravno iz tega razloga zelo pomembna povezava med spolno zlorabo in partnerskim odnosom. Saj se posledice spolne zlorabe pokažejo šele v situaciji, ki spomina na travmo, ker pa potlačitev ni trajna in stalna, kot to navaja Cvetek, se takrat pokažejo nezavedni samozaščitniški odzivi žrtve.

Cohen idr. (2006 v Gostečnik, 2008) iz nevrološkega vidika dokazujejo, kako velik vpliv ima travmatičen dogodek na otroka. Možgani otroka naj bi bili pri štirih letih strukturno razviti 95 %. Če te možgane primerjamo z možgani odraslega, lahko vidimo, da so možgani otroka veliko bolj prilagodljivi in dojemljivi, kot možgani odrasle osebe, medtem pa so bolj organizirani in stabilni možgani odrasle osebe. Otroci pa imajo kar 225 % več možganske energije in lahko posledično procesirajo veliko več informacij, kot odrasli. Iz istega razloga pa so možgani otroka, tudi bolj občutljivi in ranljivi, predvsem glede zanemarjenosti in zlorabe. Na otrokovih razvijajočih se možganih pustita zanemarjenost in zloraba nepopravljive vtise in lahko celo povzročita, da se nekateri predeli možganov sploh ne razvijejo oziroma zaostanejo v razvoju.

3 SPOLNA ZLORABA

3.1 Definicija spolne zlorabe

Miller (2000), opredeljuje spolno zlorabo kot stik ali odnos med otrokom in odraslim, v katerem odrasel posameznik otroka uporabi za zadovoljitev svojih spolnih potreb. Spolna zloraba vključuje veliko različnih spolnih aktivnosti, to so lahko nenasilni in nefizični prekrški, (npr. razkazovanje odrasle osebe), lahko pa gre pri teh spolnih aktivnostih tudi za fizični nasilni telesni stik. K tej obliki aktivnosti spadajo ljubkovanje, oralni ali genitalni stik, vaginalna in analna stimulacija ter penetracija, izkoriščanje otrok v pornografiji in prostituciji.

Bass in Davis (1998) k spolni zlorabi otroka vključujeta naslednje stvari in dogodke: otipavanje po spolno občutljivih delih telesa; prikazovanje erotičnih filmov ali siljenje k poslušanju erotičnih pogovorov; siljenje k poziranju in snemanju erotičnih fotografij in videoposnetkov; opravljanje nepotrebnih zdravniških posegov; oralni seks z odraslim ali sorojencem; vstavljanje predmetov v nožnico in/ali zadnjično odprtino; božanje, poljubljanje in pestovanje na način, ob katerem ste se oseba neprijetno počuti; siljenje k sodelovanju v ritualu pri katerem je vključeno telesno ali spolno mučenje; siljenje k gledanju spolnega odnosa ali erotičnih delov telesa; kopanje na način, ki se zdi vsiljiv; izpostavljanje otrokovega telesa in norčevanje iz njega; spodbujanje k spolnemu odnosu, ki si ga posameznik ni želel, ali siljenje k njemu; govorjenje na način kot je »dobri ste le za seks«; vključevanje v prostitucijo in pornografijo.

Bautista Vallejo (2005, str. 77) spolno zlorabo definira, kot »situacijo, v kateri otrok ali adolescent sodeluje v spolnih dejavnostih, ki kršijo socialne in legalne družbene tabuje, ki jih sam ne razume, ali na katere ni pripravljen glede na svoj razvoj, in za katere ne more dati privoljenja«.

Frei (1996, str. 12) meni, da se spolna zloraba zgodi takrat kadar: »odrasel človek ali mladoletnik načrtno uporabi ali uporablja otroka za to, da se spolno vzburi ali/in da poteši svojo spolno slo. Odrasel človek je v odnosu do otroka zmeraj v položaju močnejšega. Otroek je majhen in neveden. Največkrat tej odrasli osebi tudi zaupa in/ali je celo odvisen od nje. Zato otrok ni sposoben svobodno odločati in zavestno sodelovati pri dejanjih, ki jih zahteva odrasli. Kadar pod temi pogoji pristane na sodelovanje, ni mogoče spregledati, kako zelo to škoduje njegovemu nadaljnjemu razvoju«.

Bain in Sanders (1996, str. 12) spolno zlorabo opredeljujeta kot, »tisto dogajanje ali dejanje, ko se odrasli ali starejši mladostnik otroka dotika na način, ki ima seksualno obeležje in otroka uporabi za zadovoljitev svojih seksualnih potreb. Načini in aktivnosti so zelo različni, vsem pa je skupno to, da odrasel zlorabi svojo moč in avtoriteto ter da otroka ujame v zanko, ga zavede ali celo na silo potisne v seksualno aktivnost«.

Spolna zloraba je zloraba moči, ki jo odrasli izvede nad otrokom. To spada med kazniva dejanja, torej je odrasel, ki je zapeljal otroka ali mladostnika s tako obliko vedenja, storil zločin, za katerega je po zakonu predvidena kazen (Bain in Sanders, 1996).

Bain in Sander (1996) poudarjata, da običajne nežnosti, ljubkovanje in crkljanje z otrokom s katerimi starši in ostali odrasli otroku izkazujejo ljubezen na enak način kadar so sami ter kadar so v družbi z ostalimi posamezniki, ne opredeljujemo kot zlorabo, ampak spolno zlorabo lahko opredelimo takrat, kadar odrasli izkazuje otroku nežnost na samem, na skrivaj, in na način, ki otroku ni povsem prijeten, in kadar odrasli od otroka zahteva molk o tem početju.

V večini primerov je vzorec zlorabe tipičen oziroma podoben. Storilec se na začetku spoprijatelji z žrtvijo, razen v primeru če je ta odnos že vzpostavljen, če so storilci člani

družine, skrbniki ali sorodniki. Taka prijateljska vez se med storilcem in žrtvijo sčasoma utrdi, ker storilec žrtvi namenja veliko pozornosti. Čez nekaj časa prijateljska vez preide na sam spolni napad, nato storilec žrtvi grozi, velikokrat pa pride tudi do podkupovanja žrtve (Miller, 2000).

Zloković in Dečman Dobrnjič (2007) med spolno nasilje uvrščata: spolno nadlegovanje, spolno zlorabo, posilstvo, nasilni spolni stik, incest idr. Vse je odvisno od tega na kakšen način je bila žrtev ogrožena in kdo ji je to povzročil. Avtorici poleg tega navajata, da je včasih tudi za posilstvo pogosto uporabljen izraz spolna zloraba, kar pa zelo omili dejanje kot tako.

Williams (1944 v Repič, 2008) opredeljuje spolno zlorabo kot travmo, pri kateri pride do neprosto voljnega kontakta, sile in prisile s strani storilca, ki mora biti najmanj pet let starejši od žrtve.

Tabela 1 prikazuje kaj vse je spolna zloraba. Združenje prosti spolnemu zlorabljanju (2007) opredeljuje spolno zlorabo, kot udeležbo otrok ki so nepreskrbljeni in odvisni, v spolnih aktivnostih z osebo, ki je starejša ali večja od njih oziroma odraslo osebo, s strani katere je zlorabljen otrok vzet kot spolni objekt za zadovoljitev spolnih potreb ali pa posameznikovih želja, pri tem pa otrok sam nima možnosti, ali si to želi ali ne, zaradi razlike v moči med njima. Kaj vse Združenje proti spolnemu zlorabljanju opredeljuje kot spolno zlorabo pa je vidno iz razpredelnice.

Tabela 1: *Spekter spolnih vedenj*

(Združenje proti spolnemu zlorabljanju, 2007)

Golota	Odrasli hodi gol po hiši pred ostalimi člani družine ali samo enim.
Nesramne pripombe	Odrasli daje neprimerne pripombe o spolnosti ali otrokovemu telesu.
Slačenje	Slačenje pred otrokom.
Razkazovanje genitalij	Odrasli otroku razkazuje genitalije in vanje usmeri otrokovo pozornost.
Opazovanje otroka	Na skrivaj ali odkrito opazovanje otroka, kadar se slači, kopa, iztreblja ali urinira.
Fotografiranje otrok	Fotografiranje otroka ali odkrito opazovanje otroka v erotični poziciji.
Uporaba pornografije	Prikazovanje pornografske literature ali videofilmov ali siljenje otroka k pornografskim aktivnostim.

Poljubljanje	Dolgo in intimno poljubljanje z otrokom. Že zelo majhni otroci čutijo neprimernost takšnega obnašanja in jim je ob tem lahko neprijetno.
Otipavanje	Odrasli otipava otrokove prsi, trebuh, genitalno področje, notranjo stran stegen ali zadnjico. Otrok lahko na podoben način otipava odraslega na njegovo zahtevo.
Masturbacija	Odrasli masturbira, otrok ga gleda; otrok masturbira odrasli ga gleda, odrasli in otrok opazujeta drug drugega, medtem ko masturbirata.
Felacija	Odrasli moški prisili dečka, da vzame v usta njegov penis, nato pa še sam vzame dečkov penis v usta.
Kunilingus	Pri tej vrsti oralno genitalnega stika se mora otrok z jezikom in usti dotakniti spolovila ali vaginalnega področja odrasle ženske ali pa se odrasli (moški ali ženska) z usti dotika spolovila ali vaginalnega področja deklice.
Digitalna penetracija (s prsti v zadnjik ali danko)	Storilec lahko vdene v zadnjik tudi razne predmete, kot so barvice ali svinčniki.
Sodomija – penetracija s penisom v zadnjik ali danko.	Odrasli lahko to stori večkrat brez poškodb, ker je zadnjik v otroštvu prožnejši.
Digitalna penetracija (s prsti) v vagino.	Storilec s prsti penetrira v vagino. Vanjo lahko vstavlja tudi razne predmete.
Penetracija penisa v nožnico.	Moški storilec s penisom penetrira v vagino.
Spolni odnos na suho.	Je žargonski izraz, ki opisuje odnos, pri katerem odrasli drgne svoj penis ob otrokovo genitalno področje ali ob notranjo stran njegovih stegen ali ob otrokovo zadnjico.
Bestialnost – prisilni spolni akt z živaljo.	O bestialnosti govorimo takrat, ko odrasli otroka prisili, da živali drgne spolovilo ali da ima spolni odnos z živaljo.

World Health Organization (2003) meni, da je spolna zloraba dejanje, ki je vnaprej načrtovano ali nepričakovano dejanje, je lahko napad, ki je storjen s strani posameznik ali s

strani večje skupine ljudi, temu pravimo skupinsko posilstvo. Največkrat pa se take vrste zloraba zgodi prav na domu žrtve (ali na domu storilca), do podobnih dejanj pa lahko pride tudi v službi, šoli, zaporu, v avtu, na ulici ali odprtih javnih prostorih (npr. v parku). Storilec je lahko le bežni znanec, prijatelj, družinski član, intimni partner ali popolni tujec, kar je manj redko, saj po navadi žrtev pozna storilca. O stereotipu storilca je težko govoriti, saj lahko zlorablja reven ali bogat človek, izobražen ali neizobražen, veren ali neveren. Zelo pogosto so storilci osebe, ki so na položajih moči, kot avtoriteta, ki naj bi se jo spoštovalo in se ji zaupalo (npr. zdravnik, učitelj, turistični vodič, duhovnik, policist) in so zato še toliko manj osumljeni spolnega zlorabljanja.

Zaviršek (2000, str. 252) meni, da se spolne zlorabe dogajajo takrat, ko je »oseba prisiljena v spolna dejanja, ki jih noče početi, ali pa takrat, ko je oseba spolno aktivna, ne da bi pri tem povsem razumela, kaj se dogaja«.

Bouwkamp (1996) spolno zlorabo definira, kot zahtevo odrasle osebe, za sodelovanje otroka v spolnih dejanjih, proti svoji volji. Otrok se v tem primeru znajde v situaciji, v kateri ima občutek nemoči, čustvenega pritiska, prisiljevanja in nasilja odraslega. Tej situaciji se ne more izogniti.

Bass in Davis (1998) navajata podatek, da se ženske v večini primerov bojijo, da njihova oblika zlorabe, ni bila dovolj huda, da bi jo lahko sploh lahko imenovala zloraba. Posameznice podajajo izjave kot so: »Ni bil incest – bil je le družinski prijatelj« ali »stara sem bila štirinajst let in zgodilo se je samo enkrat« ali »silil me je le, da sem gledala filme« (Bass in Davis, 1998, str. 37). Dejstvo, da je bil nekdo hujše zlorabljen, kot posameznik, ki je doživel blažjo obliko zlorabe, ne zmanjša trpljenja in posledic. Primerjava bolečin preprosto ni koristna (Bass in Davis, 1998).

Zelo žaljiv način in omalovaževanja vreden je ta, da žrtev misli da ni doživel spolne zlorabe, če rabelj ni potisnil penisa v eno izmed žrtvinih odprtih. To seveda ni res. Moške genitalije ne smejo biti kriterij po katerem, bi se lahko presojalo resnost zlorabe. O tem ali je šlo za nasilje in zlorabo, lahko presojajo samo telesni, čustveni in duhovni občutki posameznika. Fizična dejanja ne spadajo vedno med najškodljivejše vidike zlorabe. Seveda lahko trdimo, da je fizično posilstvo za majhnega in nebogljenega otroka najhujša oblika spolnega nasilja, pa obstaja zelo veliko vrst spolne zlorabe, ki niso fizično boleče, te ne puščajo vidnih brazgotin ampak ravno tako vidne posledice v posameznikovem nadaljnjem življenju, kot jih povzroča fizična zloraba. Za izdajo zaupanja ni pomembna pogostost zlorabe. Če oče potisne svoje prste hčerki v spodnje hlače za 30 sekund, zanjo svet ne bo nikoli več tak, kot je bil (Bass in Davis, 1998).

3.2 Spolna zloraba in družina

»Noben otrok nima možnosti, da bi izbral družino v kateri se bo rodil niti staršev niti drugih družinskih članov. Starši pa so tisti, ki lahko s svojo držo, z vzgojo in odnosom prispevajo bistven delež v razvoju osebnosti otroka« (Repič, 2008, str. 73).

V večini primerov, žrtev spolne zlorabe dobro pozna storilca. Zelo pogosto se dogajajo zlorabe znotraj družine. Žrtve so lahko tako deklice kot dečki, storilci so pa ravno tako lahko moškega ali ženskega spola. Najpogosteje se spolne zlorabe dogajajo na domu žrtve ali domu storilca. Običajno pa spolno zlorabo spremljajo grožnje in podkupovanje, kar otroka prisili da molči (Miller, 2000). Enakega mnenja je Zaviršek (2000), ki pravi, da se spolne zlorabe največkrat dogajajo doma, v rejniških družinah in v institucijah, ne pa izven poznanega okolja denimo na cesti.

Otroci so najpogosteje žrtve spolnih napadov v okolju, ki naj bi jim predstavljal največjo varnost. Najpogosteje so ogroženi s strani ljudi, ki bi jih morali varovati (Frangež, 2010). »Več kot 80 % storilcev za storitev dejanja izkoristi otrokovo zaupanje« (Mušič, 2006, str. 6-7). Frangeževa (2010) meni, da veliko več napora in načrtovanja vzame spolna zloraba naključnega in neznanega otroka, zato se največkrat dogaja zloraba tistih otrok, do katerih imajo storilci lažji dostop, torej tistih v svoji lastni družini ali v sorodstvu. Ravno zaradi tega, so tovrstni primeri toliko težji za reševanje, so zaprti, do njih je težje dostopati in jih preiskovati. Enako menita tudi Dečman Dobrnjič in Černetič (2004), čeprav je družina prvinski in najintimnejši otrokov prostor, kjer naj bi mu starši zagotavljali varno in brezskrbno otroštvo, se največ spolnih zlorab zgodi ravno v družinskem krogu ožje ali razširjene družine.

Bouwkamp (1996) je mnenja, da je iz vidika interakcijskega modela, spolna zloraba otrok v družini, kazalec motenega delovanja družine. Z zakonodajnega vidika lahko spolno zlorabo opredelimo, kot zločin v katerega se morata vmešati tudi policija in »Svet za zaščito otrokovih pravic«. To se v Sloveniji izvaja pod okriljem nepravdnega sodišča in centra za socialno delo. Psihosocialna pomoč in ukrepi kazenskega in civilnega prava so stičišče za pomoč družinam, v katerih je prisotna spolna zloraba. Bouwkamp (1996, str. 9) ravno tako navaja, da so starši odgovorni za to, da vzgojijo svoje otroke na odgovoren način, da jim zagotovijo blaginjo in da jih zaščitijo pred trpinčenjem, zanemarjenjem in zlorabo«.

Poznamo avtoritaren vzgojni stil, popustljiv vzgojni stil, oblasten, toda povratno usmerjen vzgojni stil in zanemarjajoč vzgojni stil. Pri zanemarjajočem oziroma odtujenem vzgojnem stilu je otrok oddaljen od staršev, starši se največkrat ukvarjajo z drugimi stvarmi, največkrat pa se pri tem vzgojnem stilu starši ukvarjajo sami s seboj. Ravno v družinah kjer se starši poslužujejo zanemarjajočega vzgojnega stila pride po navadi do trpinčenja in zlorab. Do svojih otrok starši ne izkazujejo skrbniške in vzgojiteljske vloge, ampak jih uporabljajo za zadovoljevanje lastnih potreb. Starši s takšnim vzgojnim stilom, so v otroštvu morali zadovoljevati potrebe svojih staršev. V takšnih družinah morajo otroci žrtvovati zadovoljevanje lastnih potreb, da bi lahko zadovoljili potrebe svojih staršev. Starši pa tega žrtvovanja otrok ne cenijo, ampak se jim zdi tako prav (Bouwkamp, 1996).

Bouwkamp (1996) povzema zelo pomembno mnenje Bentovima (1992). Starš, ki svoje otroke vzgaja na podlagi zanemarjajočega vzgojnega stila in spolno zlorablja svojo hčer, sam to vidi kot dejanje s katerim svojo hčer nagrajuje tako materialno kot tudi čustveno.

Oče daje hčerki občutek, da je najboljša stvar, ki se mu je v življenju zgodila ter da je njegova najljubša hči. Toda če smo pozornejši, opazimo, da ta »nagrada« ni namenjena otroku, temveč očetu samem. S tem nagrajevanjem si oče, omogoča nadaljnjo zadovoljevanje lastnih potreb, in si nekako jemlje pravico, da to še naprej počne, saj naj bi bila to nagrada svojih hčerki. S tem pa oče spregleda pomemben vidik spolne zlorabe, in njegovega vedenja, saj ob tem svojega otroka tudi straši, mu grozi in ga izsiljuje.

3.3 Dejavniki tveganja za spolno zlorabo v družini

Bouwkamp (1996) navaja, da se 43% zlorab zgodi v družini, medtem ko se 57% zlorab zgodi v širši rodbini.

3.3.1 Storilčeva osebnost

Bouwkampu (1996) meni, da je dejavnik tveganja za spolno zlorabo v družini storilčeva osebnost. Storilce deli na šest tipov:

- Pasivno odvisni storilec: je največkrat negotov in zaprt vase, ni socialno spreten. Ženi mož deluje, kot odvisen otrok. Ko se žena ne odziva na potrebe moža, se ta obrne npr. na hčerko.
- Agresivno dominantni storilec: ta si v največ primerih za ženo izbere negotovo in neodraslo žensko. Tako se ob njej počuti močnega in več vrednega ter glava družine. Člane družine si jemlje, kot svojo last, ko žena ne more zadovoljiti njegovih potreb se obrne na npr. hčerko.
- Psihopatski storilec: ta ima kriminalno preteklost, je spolno promiskuiteten in čustveno nepovezan s hčerjo, ki jo zlorablja. Ne pozna slabe vesti in krivde, drugim ljudem se lahko prikaže kot ljubezniv, saj ima sposobnost preračunljivega vedenja z okolico.
- Psihotični storilec: svoje dejanje izvede šele, ko njegovo vedenje prevzame psihoza in mu popustijo zavore.
- Alkoholni storilec: ta otroka zlorabi le ko je zelo pijan.
- Šesti je pedofilni storilec: zanj je značilna izključna usmerjenost na otroke, čeprav so taki posamezniki največkrat poročen ter spolno dejaven tudi v svoji generaciji.

Kot navaja Bouwkamp, je kar 85 %, takšnih, ki pripadajo prvemu in drugemu tipu storilca, 15 % pa je takih, ki pripadajo ostalim štirim tipov storilcev.

3.3.2 Slab odnos z zakonskim partnerjem

Kot drugi dejavnik tveganja Bouwkamp (1996) navaja slab odnos z zakonskim partnerjem. Večina storilcev spolne zlorabe, je kasneje ko je prišlo to na dan, poročala o tem, da je bil povod za spolno zlorabo v družini slaba zakonska zveza in nezadovoljujoči spolni odnosi. Storilci v večini primerov, ko gre za incest, iščejo vzroke za svoje dejanje pri ženi. Sami to ne vidijo kot problem, ampak za storjeno dejanje krivijo ženo.

3.3.3 Materina čustvena hladnost

Tretji dejavnik tveganja je materina čustvena hladnost. Mati zelo redko sodeluje pri spolnem zlorabljanju, ampak v večini primerov se boji ukrepati, čeprav ve kaj se dogaja. Počuti se nemočno in vsa negativna čustva, sprošča na otroka namesto na očeta. Lahko se tudi zgodi, da mati zanika vsak najmanjši sum, da bi lahko oče spolno zlorabljal hčer. V tem primeru, mati drži distanco med njo in otrokom, tako si otrok o zlorabi ne upa ničesar povedati, na ta način mati dobi nadzor nad situacijo in ta ostane v družini. Lahko pa se tudi zgodi, da je mati za otroka čustveno nedosegljiva, kar pomeni, da popolnoma ničesar ne ve o spolni zlorabi, vse odzive otroka, si razlaga napačno (Bouwkamp, 1996).

Repičeva (2008) meni, da starši otrok ne znajo zavarovati, zaščititi in opaziti njihovih stisk, to je značilno predvsem za matere. Velikokrat se tudi izkaže, da so bile tudi matere v preteklosti žrtve spolne zlorabe. Njih ni nihče zaščitil in čutil v stiski, ko so odrasčale, tako tudi same največkrat naprej ponavljajo vzorec, ki so ga same dobile. Pomembno pa je da se matere zavedajo, da če svojega otroka ne zaščitijo kljub temu, da so bile same v preteklosti žrtve spolne zlorabe, so soodgovorne za zlorabo.

3.3.4 Položaj odvisnega, lojalnega in prestrašenega otroka

Četrty dejavnik tveganja po Bouwkampu (1996) je položaj odvisnega, lojalnega in prestrašenega otroka, saj ta ne more preprečiti spolne zlorabe. Otrok se počuti kot da ima dejavno vlogo pri sami spolni zlorabi, v resnici pa gre za vlogo pasivne in nespodbujajoče žrtve. Otrok pasivno sodeluje pri zlorabi, ampak je to njegov edini način da preživi. Zlorabljanja sam ne more preprečiti, če se bi otrok upiral, bi rabelj uporabil silo, če bi rablju povedal, da mu to kar počne ni všeč, ne bi zaleglo. Ker je otroka strah, da bo kaznovan ter poizkuša biti lojalen (ker noče da bi se starši »zaradi njega« ločili), otrok nikoli nikogar ne obvesti o zlorabi. Otroci si morajo ustvariti iluzijo o dobrem staršu, zato, da preživijo spolno zlorabo in verjamejo, da jih imajo starši radi. Otrok mora verjeti, da je on slab ter da je starš dober.

3.3.5 Disfunkcionalna družinska struktura

Peti dejavnik tveganja je disfunkcionalna družinska struktura. Izsledki raziskav so pokazali, da v družinah s spolno zlorabo med otroci in starši ni čustvene povezave. Starši so usmerjeni bolj nase kot na otroka. Otroci se morajo podrežati družinskim normam, njihovo mnenje se ne upošteva. Starši upoštevajo bolj toge nazore. V družini pa vlada splošna nestabilnost. Zakon med partnerjema in družina nasploh ne funkcionirata pravilno (Bouwkamp, 1996).

Najpogostejše značilnosti družin, iz katerih izhajajo spolno zlorabljeni (Repič, 2008):

- Žrtve spolne zlorabe lahko postanejo krivci za vse probleme v družini, so tako imenovani »grešni kozel«.

- Starši ne slišijo otrokovih stisk, ampak vidijo le svoje probleme in stiske.
- V družini so prisotni odprti prepiri, fizično nasilje in neprimerna komunikacija. Vse to kaže na nerazmejenost, v družini se pomešajo vloge, konflikti pa se rešujejo neustrezno.
- Družinski člani oblikujejo skupine, ki so ena proti drugi.
- Največkrat se zgodi, da je oče čustveno odsoten, mati pa ima otroka za svojega novega čustvenega partnerja.
- Pogosta je zloraba substanc (alkohol, uživanje tablet, ...)
- Otroci, ki so zlorabljeni, s strani staršev doživljajo poniževanje in sramotenje, ob tem se počutijo ne vredni, nesprejeti, neljubljeni, nezaželeni in zavrženi.
- Starši, predvsem matere, ne znajo zaščititi otrok pred nasiljem in drugimi zlorabami.
- Pred in med prazniki je vzdušje pogosto nabito s stisko, pretvarjanjem, dolžnostmi, krivo in prepiri, vse to kaže na nezmožnost doživljanja intimnosti v družini.

Trepper in Barrett (1989 v Repič, 2008) poudarjata, da je velika možnost za spolno zlorabo v družini, če so prisotne rigidne spolne vloge, če ni v družini nobenih razmejitev, poudarek je na čustvenih razmejitvah med člani družine ter v primeru, da so v družini prisotne temne skrivnosti, o katerih se ne sme govoriti. Zelo pomembna je komunikacija, problem nastane če je med člani družine komunikacija slaba, če v družini ni varnosti ter, če so v družini prisotni konflikti med zakoncema. Zelo velik dejavnik tveganja za spolno zlorabo je, če je bil oče v otroštvu čustveno zlorabljen ali zanemarjen, mati pa spolno zlorabljena ali zanemarjena. Če je v družini prisotnih veliko dejavnikov tveganja za zlorabo, ni nujno, da bo do le te prišlo, če bo imela družina dobre strategije spoprijemanja s stresnimi dogodki.

Repičeva (2006) v svoji raziskavi z naslovom »Avtonomija in intimnost v družini, kot dejavnika tveganja« navaja, pomembne statistične razlike. Družine posameznikov z izkušnjo spolne zlorabe imajo nižjo stopnjo avtonomije in intimnosti od posameznikov, ki niso bili nikoli spolno zlorabljeni.

3.4 Spolna zloraba: Zadovoljevanje spolne sle ali zadovoljevanje potrebe po moči?

Meves (2008) meni, da je bila v preteklosti tabuizacija na področju spolnosti, zgolj način, da bi posamezniki, ki so imeli moč v družbi, lažje izvajali oblast. S tem se strinja tudi Bošnjak (1999), ki meni, da se je v preteklosti spolno nedotakljivost, predvsem žensk, imenovalo kar kot lastnina nekoga drugega npr. očeta ali moža. Istega mnenja je Božac Deležan (1999), ki meni, da je bil položaj žensk v preteklosti močno povezan z nasiljem, ki je bilo tudi družbeno sprejemljivo. V mnogih kulturah je očetovo pravo vključevalo popolno lastništvo nad telesom in dušo žene in otrok. Žena je bila v preteklosti torej, lastnina moža, nad katero je gospodoval, si jo prilagajal in jo vzgajal, nenazadnje tudi z nasiljem. Zatorej je Meves (2008) prepričana, da naj bi takrat spolnost potrebovala

detabuizacijo in svobodno uvajanje. Na podlagi tabuizacije so v veliki meri tolerirali spolno zlorabo, saj se o tem ni smelo govoriti. To se je v svetu prvič spremenilo komaj po veliki reformi kazenskega prava leta 1976. Bošnjak, Korošec in Kanduč (1998) ravno tako navajajo razloge, zakaj npr. zdravniki, v preteklosti nikoli niso priznavali problema zlorab. Razlogi so štirje. Prvi razlog je ta, da se niso zavedali možnosti diagnosticiranja tega pojava, drugi je ta, da mnogi niso bili pripravljeni verjeti, da lahko starši zlorablajo svoje otroke, tretji je zapoved zaupnosti, četrti pa je ta, da so se zdravniki bali prijavljati zlorabe, ker je soočenje s kazensko pravnimi zakonci precej dolgo in utrujajoče. Spolna zloraba je že dolgo problem o katerem se ni smelo govoriti.

Knauer (2002 v Repič, 2008) navaja, da so potrebne tri generacije, ki ne jemljejo nobenih substanc, da se lahko očistijo in osvobodijo vplivov zasvojenosti iz preteklosti oziroma iz prejšnjih generacij. Moje mnenje je, da lahko na podlagi tega trdimo, da se posledice spolne zlorabe prenašajo iz roda v rod, če posameznik preden sam postane starš ne razreši travme ter se ta lahko prenaša še vsaj 3 generacije naprej. Tako sedaj posamezniki, nosijo grehe družbe ki je vladala v preteklosti ter posledice zločinov, ki jim nobeden ni posvečal pozornosti.

Podobnega mnenja kot vsi zgoraj navedeni avtorji so tudi Bain in Sanders (1996), menita, da živimo v svetu, ki sam po sebi daje možnost moškemu, da se z ženskami in otroci vede, kot da so tej njegova lastnina. Vse dogajanje v družbi v moškemu vzbuja občutek dominantnosti ter občutek, da ženske in otroci niso enako pomembni, kot moški sam ter da mora nad temi skupinami ljudi sam vršiti kontrolo. Prav zaradi tega se lahko zgodi, da je moški, ki je šibak in ranljiv, zaradi različnejših razlogov, pod takim pritiskom družbe, da preizkuša svojo moč nad šibkejšimi, največkrat pa prav nad otrokom. Ker pa je ravno moška spolnost sinonim za moškost in moč, lahko nekateri moški ravno spolnost uporabljajo kot predmet za dokazovanje svoje moči. Ko se tako šibak posameznik, spreobrne v storilca kaznivega dejanja, ne razmišlja, kako se počuti oseba, ki je šibkejša od njega, ampak je usmerjen samo nase ter na svoj interes in na zadovoljitev svojih potreb. Najpogosteje si tak storilec, pred očmi zakriva resnico na tak način, da sam sebe prepričuje, da vse to počne zaradi velike ljubezni do žrtve.

Enakega mnenja je tudi Cheal (2008), ki pravi, da je nasilje in spolno zlorabljanje v družinah, še posebno nad ženskami in otroci, velik svetovni problem. To se dogaja po vsem svetu, zaradi prevlade moči, ki jo v rokah držijo moški. Pretepanje žensk in posilstvo v partnerskem razmerju so primeri, pri katerih moški izkazujejo svojo nadvlado moči nad ženskami, ki so šibkejša že po naravi. Cheal meni, da bi morala biti ženskam in otrokom dodeljena večja kontrola nad svojim življenjem.

Zaviršek (2000) ravno tako poudarja, da je eden pomembnih elementov zlorabe ta, da storilec uživa ravno v tem, da ima pri zlorabi občutek nadvlade, nadzorovanja in moči nad šibkejšim od sebe. Zato storilci zloraba vršijo nad ranljivejšo populacijo to so otroci in prizadeti (k prizadetim spadajo tako otroci, kot tudi odrasli). Storilec vedno izbere tistega, ki se ne zna ali pa se ni sposoben braniti.

4 INCEST IN DEFINICIJA INCESTA

Bouwkamp (1996) dogodek definira kot spolno zlorabo, če le ta vključuje naslednje značilnosti: storilec pri spolnih dejanjih zahteva otrokovo sodelovanje ali si tega želi, to doseže na način, da otroka ustrahuje ter mu grozi. Dejanje izhaja iz želje, da bi storilec zadovoljil lastne potrebe kot so moč in pohota. Dejanja se dogajajo v okolju, v katerem ima otrok občutek da se jim ne more izogniti na primer v družini, to se zgodi zaradi čustvenega pritiska, odvisnega položaja v odnosu in premoči, dejanja se dogajajo proti otrokovi volji. Celotna situacija zaradi dogodkov, postane zelo neprijetna in ogrožajoča, prav iz razloga, ker se sorodnik ne obnaša kot sorodnik ali starš, temveč se otroku kaže, kot ljubimec, na ta način odrasel zlorabi otrokovo zaupanje.

Repičeva (2008, str. 92) incest opredeljuje, kot »vsak očiten spolni kontakt med ljudmi, ki so si bodisi sorodstveno blizu (oče, mama, brat, sestra, dedek, babica ...) ali se dojemajo, občutijo blizu (npr. očim, mačeha, polbratje in polsestre, ljubimci staršev ...)«. V definiciji Repičeva (2008) uporablja tudi besedno zvezo spolni kontakt, s tem ne zajema samo božanja ampak tudi penetracijo s prsti ali predmeti, vzajemno masturbacijo, oralno-genitalni ali vaginalno-genitalni kontakt. To spada pod kriminalna dejanja, in bi morala biti tudi tako obravnavana, saj prizadenejo otroka na mnogih področjih ter ga zapečatijo za celo življenje.

Bain in Sanders (1996, str. 75) incest opredeljuje kot »vrsto zlorabe, pri kateri je storilec član otrokove ožje družine. Najpogosteje so storilci očetje, očimi, stari očetje ali bratje. Žal pa je ta vrsta zlorabe, ki je najpogostejša, tesno zaprta v družinski krog in ostaja skrivnost dolga leta in se le redko razkrije«.

Največkrat so v incest vključene deklince, ampak to ni pravilo. V družinah z večimi otroci, kjer se dogaja spolna zloraba, so pogosto vsi otroci ne glede na spol, žrtve istega storilca (Bain in Sanders, 1996).

Courtisova (1996) deli incest v dve skupini. In sicer na zlorablajoči in nezlorablajoči incest, te dve obliki deli, glede na to, s kom se dogaja in v kakšni obliki se pojavi. Zlorablajoči incest opredeljuje kot tistega, ki je medgeneracijski, to pomeni, da npr. dedek, babica, starši, stric zlorablajo otroka. Nezlorablajoči incest pa se dogaja med posamezniki oziroma sorodniki, ki so podobno stari npr: bratje, sestre, bratrance, sestrične... torej med posamezniki, kjer je prisotna želja iz obeh strani, in ni vključene nobene prisile.

Smiselno je omeniti tudi istospolni incest, ta je v raziskavah redkeje omenjen, to pa ne pomeni, da se pojavlja v manjši količini, ampak prav iz razloga, ker gre pri tej vrsti zlorabe za dvojni tabu – incest in homoseksualnost. Pri istospolnem incestu gre za to, da sta žrtev in storilec istega spola, ravno tako pa velja, da je storilec sorodnik. Groth (1982 v Repič, 2008) poudarja, da istospolni incest ne pomeni tudi homoseksualne orientacije – niti pri storilcu, še manj pa pri žrtvi.

V Slovenskem kazenskem zakoniku, v 204. členu najdem opis krvostrunstva, kot ga pri nas imenujejo. Definicija pravi: »Polnoletna oseba, ki spolno občuje z mladoletnim krvnim sorodnikom v ravni črti ali z mladoletnim bratom oziroma sestro« (Korošec, 2008, str. 247). Definicija incesta pri nas zahteva, da je storilec polnoleten, zajema pa tudi brate in sestre kot storilce. Moje mnenje je, da se nejasnost definicije, sklada z nejasnostjo reševanja tega problema in tabuizacijo.

Courtisova (1996) navaja, da se pri incestu največkrat uporablja psihično nasilje, najpogostejše so grožnje s katerimi si storilec zagotovi, da žrtev zlorabe o tem ne bo nobenemu spregovorila. Storilec otroku grozi, da bo zaradi njega družina razpadla, da bo kriv za ločitev staršev ter da ga bodo dali v rejništvo ali proč od doma, če bo komu karkoli povedal.

Repič (2008) navaja, da se pri incestu pojavljajo številna zaporedna spolna dejanja, ki kronološko vrstijo od več mesecev do več let. Več časa kot se incest ponavlja bolj se stopnjuje spolna aktivnost. Največkrat se incestuozni odnos ne začne s silo in fizičnim nasiljem, ampak se prične pod krinko in masko naklonjenosti, ljubezni, prikazuje se kot nekaj posebnega in zabavnega, storilci se celo pretvarjajo, da otroke učijo nekaj novega.

Repič (2008) meni, da je resnost incesta povezana s tem, da posameznik ki ima zelo pomembno vlogo v življenju otroka (npr. oče, mama, stric, dedek,...) je prav tista oseba, ki otroku povzroča največjo bolečino. Včasih otroci, tako zelo napačno predpostavljajo spolno zlorabo, da sami namerno iščejo spolni kontakt s storilcem, ker mislijo, da jim na tak način njim pomembni odrasli nakloni pozornost in uslugo, ker se z njimi ukvarja.

4.1 Značilnosti incestuoznih družin in njihova dinamika

Kot sem že omenila se spolna zloraba v družini ne zgodi le enkrat, gre za proces, ki poteka v več fazah Dečman, Dobrnjič in Černetič (2004) navajata 4 faze:

1. FAZA: PRVI POSKUS SPOLNE ZLORABE

Ta se zgodi nenadoma, ko pride do situacije, v kateri je storilec sam z žrtvijo. Najpogosteje storilec na začetku uporablja »blažje« oblike zlorabljanja, kot so božanje telesa, draženje erogenih con, dotikanje po spolovilih, ki sprožijo občutki presenečenja, krivde, obupa in nemoči. Ker poskuša dekle razumeti vedenje storilca in poskuša doseči spravo z njim ter se zanaša na obljube, da se to ne bo več ponovilo je spolna zloraba pogosto zanikana in razvrednotena. Deklice, ki so mlajše od sedmih let, pa ne razumejo, da gre za spolno zlorabo, ampak nekako čutijo, intuitivno, da se jim dogajajo stvari, ki so prepovedane.

2. FAZA: PONOVIČEV SPOLNE ZLORABE

Ko storilec opazi in prepozna, da je žrtev o spolni zlorabi molčala, se zgodi ponovna zloraba. S ponovitvijo zlorabe pa postaja tudi drznejši, žrtev ga mora spolno

zadovoljevati na različne načine. Žrtev zlorabe v tej fazi še vedno zanika dejanja, ki ji jih povzroča storilec, po navadi (še) ne razume in ne dojame strukture spolnega nasilja ter si na vse pretege skuša prizadevati in razumeti, kako bi lahko opravičila storilca. Tudi okolica v tej fazi ne opazi, saj niso še prisotne posledice, žrtev sama pa o dejanju molči. Pri tem seveda ne smemo pozabiti, da je žrtev čustveno navezana na storilca, v odnosu gre za globlje nezavedne procese in za odnos žrtve do avtoritete.

3. FAZA: SPOLNA ZLORABA KOT SESTAVINA ODNOSA

To je faza, ko storilec vse pogosteje zlorablja žrtev ter jo lahko tudi posili. Posilstvo se zgodi največkrat z psihično in fizično silo. Žrtev na vse načine poskuša ustaviti spolno zlorabljanje, ampak sama pri sebi še ni sposobna razkriti storilca nobenemu. Okolica pri žrtvi zlorabe začne počasi opazovati stisko in spremenjeno vedenje. Če ima žrtev »srečo«, se spolno zlorabljanje prekine, saj okolica to sprejema, kot prepovedano dejanje ter se storilec ustraši. Če se to zgodi, je žrtev prisiljena, da se umakne od storilca ali pa mora storilec sam zapustiti družino.

4. FAZA: RAZKRITJE STORILCA

Žrtev se začne zavedati, da je bojevanje s storilcem v njeno škodo. Nastopi prelomnica v življenju žrtve, ta se odloči, da sama razkrije zgodbo. To se največkrat zgodi v obdobju, ko otrok začne obiskovati srednjo šolo, takrat se lahko zaupa prijateljicam, svetovalnim delavkam, učiteljem, na centru za socialno delo ali kje kjer žrtev čuti, da bodo verjeli zgodbi o njeni zlorabi in bodo pripravljene pomagati.

Repič (2008) navaja, da so tipične značilnosti incestuoznih družin: pomanjkanje empatije, težave v komunikaciji, neprimerno reševanje problemov in skrivnosti, ki vladajo v družini. V takih družinah vlada kaos, saj so družinske vloge pomešane.

Razlog zakaj prihaja do incesta je v splošnih profilih osebnosti vsakega člana družine in v splošnih značilnostih celotnega družinskega sistema (Repič, 2008).

Bowen (1987) kot značilnost incestuoznih družin navaja ločitev družine od socialne okolice. To pomeni, da si družina zagotovi, da skrivnosti, čustva in dogodki ostajajo v družinskem krogu ter nimajo poti na svobodo. V takih družinah so meje med odraslim in otrokom zabrisane. Naloge, ki so delo odraslih opravljajo otroci. Vsi člani družine pa so prepričani, da je njihovo preživetje odvisno od psihološkega in čustvenega stanja ostalih članov v družini, to bi pomenilo, da mora biti vedenje posameznika čim bolj nevidno in neopazno, saj lahko z avtonomnim vedenjem, postanejo grešni kozel in tarča za še večjo zlorabo.

Maddock in Larson (2004 v Cvetek, 2009) menita, da se v strategijah za preživetje pojavlja resnično popačenje stvarnosti. Sporočilo, ki bi najbolje opisalo take posameznike je: Verjeti moram karkoli in si vzeti to kot resnico, da lahko vse to, kar se mi dogaja

prestanem. Maddock in Larson pa navajata tudi štiri temeljne osnove na katerih temelji incest:

1. INCEST, KI TEMELJI NA IZKRIVLJENEM IZRAŽANJU ČUSTVENE BLIŽINE

Gre za napačen in izkrivljen prikaz ljubezni. Motivacija za spolno zlorabo v takem primeru incesta redko temelji na pomanjkanju storilčevega spolnega stika s svojo ženo, lahko pa ga muči kronično spolno nezadovoljstvo. Očetje lahko dvorijo svojim hčerkam ali posvojenkam, gre za napačen poizkus izkazovanja ljubezni. Pri taki obliki incesta, zloraba traja dalj časa, lahko pride celo do spolnega odnosa. Saj npr. oče in hči postaneta neke vrste ljubimca.

2. INCEST, KI TEMELJI NA EROTIČNOSTI

Je značilen panseksualni družini, gre za družino pri kateri so v incestno dogajanje vključeni oba izmed staršev in večina ali vsi otroci. Spolni stiki so interpretirani kot vrsta igre. V takem incestnem vzorcu ni nujno, da dejanja vodijo v spolne odnose, poudarek je na izkazovanju erotičnosti in draženju.

3. INCEST, KI TEMELJI NA AGRESIJI

Storilec uporabi spolno zlorabo, kot način za spoprijemanje s frustracijami in razočaranjem na različnih življenjskih področjih. Storilec se do žrtve lahko vede nasilno in jezno. Če se pojavi stik med očetom in hčerko, gre v resnici za to, da storilec »kaznuje« svojo ženo, ker mu ne ponuja dovolj pozornosti in erotičnega interesa.

4. INCEST, KI TEMELJI NA BESU

Bes izvira iz storilčeve preteklosti, v kateri je bil sam žrtev zlorabe, nasilja ali razvojnih kriz, vse to je dolga leta v njemu ustvarjalo duševno strukturo, ki jo opredeljuje previdnost glede lastnega preživetja.

4.2 Oče in mati v incestuozni družini

Repič (2008) meni, da so očetje, ki spolno zlorablajo svoje hčerke, na začetku v odnosu ne iščejo spolnosti niti spolne zadovoljitve, ker je niso prejeli pri svoji ženi, kar je splošno mnenje večine ljudi. Največkrat so očetje čustveno »odrezani« od svoje žene ter se iz tega razloga obrnejo na hčerko ter pri njej iščejo pozornost, hči je tudi zelo vesela, ker ji oče namenja toliko čustvene pozornosti. Ker se pri takem očetu zgodi, da izgubi vse razmejitve v odnosu s hčerko, iskanje pozornosti preraste v zlorablajoč odnos in svojo hčerko izrabi za zadovoljitev svojih spolnih želja. Včasih pa je incest situacija v kateri oče izkazuje svojo moč in kontrolo, ker mu na drugih področjih življenja to ne uspeva. Tak nesrečen moški oziroma »oče«, ne občuti sramu, gnusa in prezira, zato je tudi sposoben zlorabe lastnih otrok. Usmerjen je samo nase, ne pozna sočutja in ne opazi stiske otroka, svoje telo umirja na otrocih, ki niso ničesar krivi. Navzven pa lahko funkcionira popolnoma normalno.

Repič (2008) pravi, da je mati soodgovorna za incest, v primeru ko oče zlorablja hčerko. Matere, ki vedo za spolno zlorabo, naj bi se na nek način »oddahnile«, da njim ni treba nuditi spolnih uslug možu. Druge matere pa so pri incestu udeležene na nezavedni ravni, saj na nek način ignorirajo znake svoje hčerke, ki jasno kaže, da nekaj ni v redu. Mater, je lahko strah posledic in odgovornosti, ki bi jo nase prevzela s tem, da bi se postavila na hčerkino stran.

5 POSLEDICE SPOLNE ZLORABE

Repič (2008) meni, da so posledice spolne zlorabe so pri vsakem posamezniku zelo različne. Nekateri posamezniki so bolj nagnjeni k zasvojenostim drugi pa k psihosomatiki ali kakšnim drugim znakom, ki kažejo na zgodovino spolne zlorabe. Vsak posameznik na travmo reagira drugače in se z njo drugače tudi spoprijema. Pri nekaterih so posledice vidne takoj, pri drugih pa se lahko pokažejo šele po več letih, na plano pridejo v situacijah, ki spominjajo na zlorabo. Z zlorabo je prežeto veliko področij življenja, kot na primer samozavest, spolnost, intimna razmerja, starševstvo, delo, duševno zdravje, telo in drugo.

Tabela 2 prikazuje kakšne so dolgoročne in kratkoročne posledice.

Tabela 2: *Posledice spolne zlorabe (Repič, 2008).*

KRATKOROČNE POSLEDICE	DOLGOROČNE POSLEDICE
Neželena nosečnost	Posttravmatska stresna motnja
Nevarnost splava	Socialne fobije
Večje tveganje za spolno prenosljive bolezni, vključno z HIV/AIDS.	Strah in anksioznost
Neploidnost	Krivda in sram; dojemanje samega sebe kot nevrednega, grešnega, destruktivnega in nemoralnega
Razna ginekološka vnetja in bolečine v spodnjem delu trebuha	Zloraba substance in motnje hranjenja
Infekcije sečnega mehurja	Pobeg od doma
Odrgnine in raztrganine na različnih delih telesa	Depresija in samomor
Modrice in rdečice (odtisi prstov, rok, ugrizov na telesu)	Napadi panike
Pogostejša kronična somatska obolenja (glavoboli, prehladi,...)	Pretirano nezaupanje do soljudi

Negativen odnos do svojega telesa	Spolne disfunkcije in druge težave s spolnostjo
Kronična utrujenost in izčrpanost	Motnje osebnosti in disociativnost
Ponavljajoče želodčne slabosti in druge težave	Verjetnost reviktimizacije (poskus ponovnega posilstva)
Motnje hranjenja	Nizka samopodoba
Zelo boleče menstruacije	
Strah, bojzljivost in zaskrbljenost	
Depresija in umik	
Težave s koncentracijo in mišljenjem	
Čustvena razdraženost in preobčutljivost	
Sovražnost in agresija, ki se zelo neposredno kaže ob vsaki najmanjši ogroženosti	
Promiskuitetno vedenje	

6 PARTNERSKI ODNOS IN SPOLNA ZLORABA

Veliko žensk, ko se odločijo za razkritje spolne zlorabe, pripovedujejo tudi o odnosu z življenjskim partnerjem. Pripovedujejo o različnih oblikah zlorab s strani partnerjev, prisotno je tako telesno, psihično, kot tudi spolno nasilje. Ženske imajo pogosto občutek, da so nemočne ter da bodo večno izpostavljene moškemu nasilju, poskušajo se izogibati »neprimernemu« vedenju, a se vedno znova ne vedejo, kot bi si želel mož, to pa znova sproži nasilje. Največkrat je življenjski sopotnik mogočnej ali pa nebogljenec (Waiss in Galle, 2001).

Rutar (2006, str. 96) v svoji knjigi navaja primer iz analitične prakse. »Pacientka, ki je bila žrtev posilstva, je v pravem trenutku potegnila tole potezo. Zavrnila je moškega, s katerim si je želela imeti spolne odnose. Prvič v življenju je prekinila tok dogodkov, ki se ji je zdel zelo smiseln, racionalen, razumen in ustrezen, a ji ni nikoli prinesel resničnega zadovoljstva, saj se je zgolj travmatizirajoč in nesmiselno ponavljal«.

To sta klinična primera, ki opisujeta dve možni skrajnosti, pokažejo se pri žrtvah spolne zlorabe, ko se soočajo s partnerskimi odnosi.

6.1 Zaljubljenost in spolna zloraba

Zaljubljenost ter občutki, ki se pojavljajo ob tem pojavu, lahko za žrtev zlorabe predstavljajo zelo velik strah. Gre za neko posebno čustveno stanje, v katerem oseba nima več nadzora nad situacijo, to pa je za osebe z izkušnjo spolne zlorabe zelo neprijeten občutek, saj so neprestano na preži in pripravljeni, zaljubljenost pa jim megli jasen vid in jih iz rok odvzema kontrolo nad svojim življenjem. Iz tega razloga lahko taka oseba, vrsto let samo opazuje svojo simpatijo ter jo jemlje, kot nedosegljivega partnerja, saj se boji občutkov in soočenja z realnostjo. Obratno ampak na podoben način pa se bolečini in ranljivosti izogibajo tudi tisti posamezniki, ki zapustijo partnerja takoj, ko jih zaljubljenost mine ter iščejo nove partnerje, v katere se lahko zaljubijo (Repič, 2008).

Gostečnik (2004) meni, da je težko napovedati kako se bodo v partnerskem odnosu obnašali posamezniki, ki so bili v otroštvu hudo prizadeti in ranjeni. Kar pa je zelo verjetno, je dejstvo, da se bosta privlačila dekle in fant, ki sta ponotranjila travmatične izkušnje iz preteklosti ter jih združujejo podobna doživetja in izkušnje, v nasprotnem primeru se ne bi zaljubila. Pogrešan del iz preteklosti posamezniki prenesejo v partnerski odnos na podlagi projekcijsko introjekcijske identifikacije.

Gostečnik (2004, 2005) navaja, da partnerja izmenično uporabljata tako imenovano dinamiko storilca in žrtve. Posameznika nezavedno ponotranjita grob konflikt med storilcem in žrtvijo, ki je bil prisoten v njuni travmatični izkušnji. Ta konflikt, ki je ponotranjen, je spet nezavedno razcepljen na dva dela, en del pripada storilcu, ta del je agresiven, nasilen in sovražen mučitelj. Drugi del konflikta pa pripada žrtvi, ki je nemočna ranljiva in šibka. Ta ponotranjena travma in razdvojen konflikt pa prihajata na dan v partnerskem odnosu, saj vzbujata vzdušje originalne travme, vse z nezavednim upanjem, da se bo ta travma in ta konflikt v tej situaciji razrešil

Ženska, ki je potlačila del storilca, bo nezavedno iskala partnerja na katerega bo lahko projicirala ta del, sama pa bo še naprej igrala drugi del potlačenega konflikta in sicer vlogo žrtve. Partner pa bo moral v svoji intrapsihični strukturi imeti valentnost, tako se bosta partnerja privlačila. To pomeni, da bo on v sebi nosil potlačen del žrtve, ki ga bo projiciral v partnerko. Lahko pa se zgodi, da bo situacija obratna ter bo ženska v vlogi storilca in moški v vlogi žrtve (Gostečnik, 2004).

Posamezniki, ki so bili v preteklosti zlorabljeni sklepajo odnose z osebami, ki imajo same podobno izkušnjo ter so v preteklosti doživele travmo ali izkušnjo izgube in imajo nek primanjkljaj v medosebnih odnosih. Taki partnerji vnovič uprizarjajo travme ter si s tem povzročajo še več medosebno škodo (Basham in Miehl, 2004; Johnson, 2002 po Cvetek, 2009).

S pomočjo relacijske družinske teorije lahko problem spolne zlorabe v partnerskem odnosu razložimo tako: kjer zloraba starša v preteklosti, otroku predstavlja edino povezavo z njim, in je ta odnos še tako grozen in krivičen, je pa domač in na takega je otrok navajen.

Namesto ljubezni in pripadnosti, ki jo daje »vsak« starš svojemu otroku, starš, ki zlorablja otroka daje otroku sporočilo, da ga bo oseba, ki ga bo imela rada tudi zlorabljala (Gostečnik, 2004, 2005, 2006). Praznina, ki se pojavi v žrtvi spolne zlorabe, če ne ostajajo zvesti občutjem, ki izvirajo iz travme, je tako boleča, da lahko celo organsko boli. Žrtve se ne navežejo na osebo, ki jih je zlorabljala ampak na občutke, ki so jih doživljale, ko je zloraba potekala. Iz tega razloga, ker zloraba žrtvi spremeni celoten kemični in hormonski sistem, postane tudi nezavedno privlačna v intimnih odnosih (Gostečnik, 1997).

Poskusi reševanja travm spolne zlorabe preko zaljubljenosti so na eni strani tragika, na drugi strani pa je ta način edina možnost za razrešitev. Ženska, ki je v preteklosti doživela spolno zlorabo bo na zavednem nivoju iskala partnerja, ki ne bo podoben moškemu, ki jo je zlorabljal, partner ne sme biti nesramen, opolzek in pokvarjen. Moški, ki bodo prijazni, razumni in bodo tako žensko spoštovali, jo slišali in čutili v njenih bolečinah, ji bodo na nezavednem nivoju neprivlačni. Nezavedni nivo pa je močnejši in pomembnejši pri izbiri partnerja. Za tako žensko bo privlačen moški, ki bo v svoji intrapsihični strukturi imel afekte sramu, gnusa, prezira in strahu ter bo podobno ranjen in travmiran, kot je bila ta ženska sama (Gostečnik, 2004).

Enako meni Repič (2008), ki pravi da bo žrtvi zlorabe privlačen moški, ki je na primer odraščal v družini, kjer je vladalo nasilje, tesnoba ter ni bilo razmejitev med očetom in materjo, starša sta bila nezvesta, lahko je celo kazalo, da sta bila starša navzven v dobrih odnosih, ampak so bili v resnici otroci žrtve njihovih nerazrešenih intrapsihičnih vsebin in konfliktov iz otroštva. Ni nujno, da bodo žensko privlačili moški, ki so bili v preteklosti sami žrtve spolnih zlorab, ženska bo na nezavedni ravni iskala samo podobne afekte (Repič, 2008).

Repičeva (2008) navaja, da se običajno zelo hitro zgodi, da zaljubljenost mine, klinične izkušnje pa kažejo, da se takrat začnejo pojavljati posledice nepredelane izkušnje spolne zlorabe, ki izbruhne na dan. Posledice partnerskem odnosu se kažejo kot, začarani krog odhodov in prihodov enega ali obeh izmed partnerjev, pojavijo se konflikti, nasilje, obtoževanje, sramotenje, poniževanje in občutek krivde. Courtous (1996) meni, da gre za dinamiko približevanja in umikanja.

Bradshaw (1996 v Repič, 2008) meni da je občutek zavrženosti, praznine, doživljanje groze in anksioznosti tipičen in osnovni razpoznavni znak nezdravih odnosov, ki vladajo med partnerji z izkušnjo zlorabe v otroštvu. Pojavljajo se nefunkcionalna vedenja, prek katerih se posamezniki v taki zvezi ujamejo v začarani krog zlorabe, ker v njihovem intrapsihičnem svetu samo ta obljublja odnos.

Partnerski odnos je območje intime v katerem imamo možnost, da razrešujemo občutja, afekte in teme, ki so vsakemu posamezniku najpomembnejše in so bile v zgodnjem otroštvu vzpostavljene s starši. Ko se dva posameznika zaljubita se vse te vsebine iz preteklosti prebudijo z vso strastjo, milino, bolečino in grenkobo. Vse to pa se zgodi z

namenom, da bi se te vsebine tokrat razrešile, za to pa se morata partnerja zavestno odločiti (Gostečnik, 2010).

Najmočnejši material iz katerega je zgrajena psiha so čutenja afekti, ki so najbolj boleči in travmatični. Posameznik, ki je v preteklosti čutil zlorabo in bil zlorabljen, na podlagi tega zlorabljaljočega afekta, vedno znova išče podobne ljudi in situacije, s katerimi lahko ponavlja zlorabo iz preteklosti, vsakič pa je prisotno novo upanje, da bo razrešil ta zlorabljaljoči afekt (Gostečnik, 2004, 2005, 2006).

Repič (2008) meni, da je najpomembnejši element za obstoj zveze komunikacija in s tem veliko temeljitih in odkritih pogovorov. Komunikacija privede do pozitivnejšega vzdušja v partnerskem odnosu. Telo pa se s časom navadi in začuti kdaj je ljubljeno in zares objeto in zna to ločiti od zlorabljaljočega dotika. To ne pomeni, da bo s pomočjo komunikacije v partnerski zvezi manj konfliktov in preprirov ampak da bosta posameznika svoje stiske začela reševati na bolj dostojanstven in spoštljiv način, ki bo pozitivno usmerjen. Kompan Erzar (2006, str. 122) meni, da se »V partnerskem odnosu negativni konflikt pojavi takrat, ko je partnerja sram priznati svoje čutenje in svoje razmišljanje in ko tvega, da se bo drugemu izročil v posmeh in ponižanje«. Parkinson (2011) pa konflikta ne vidi ne kot pozitivnega ne kot negativnega. Jemlje ga, kot naravno silo, ki zelo pomembna za osebno rast in spremembe.

6.2 Travmatični vzorci odnosa med partnerjema

Gostečnik (2007) omenja, da se v intimnem odnosu pokaže ali je bilo v otroštvu posameznika karkoli narobe.

Solomon (2003) navaja, da imajo tisti, ki so izkusili travmo in travmatično navezanost značilno nagnjenost k pretiranemu odzivu na razlike in nesposobnosti, težje oziroma sploh ne sprejemajo pogledov drugega ter so nesposobni vnovične povezave po prekinjeni interakciji. Travmatični vzorci navezanosti so prežeti z obrambo pred grozo, besom, krivdo, sramom in bolečino. Posamezniki so razvili tako samozaščitniško vedenje, zaradi ponavljajočih bolečih dogodkov s pomembnimi osebami iz svojega otroštva. V samozaščitniško vedenje je vključeno tudi skrivanje resničnega »selfa«, čustveni umiki in različne vrste odigravanja vlog. Nekoč je bila tovrstna obramba pred resničnim svetom, nujno potrebna za preživetje, v sedanosti in partnerskih odnosih pa je bolj kot ne motnja. Mnoge stvari postanejo vir stresa in bolečine, če posameznik uporablja tako obrambo.

Ponovno ustvarjanje čustev okrog travme iz otroštva postane okrepljeno, če posameznik začuti pomanjkanje potrditve s pogledom, prejema nerazumljena sporočila ali pa začuti hrepenenje, ki ni bilo nikoli izpolnjeno. Ravno te potrebe po odvisnosti in globoko neizpolnjeno hrepenenje pa posameznik zamenja oziroma nadomesti z občutki besa in napadi obtoževanja. Pojavi se začarani krog, kjer začetni in lahko nepomemben spor preraste v bojno polje (Gostečnik, 1997). Ignorirana ali zavrnjena potreba pri takšnem posamezniku lahko povzroči, da se prične oseba izogibajoče vesti, postane otrpla, pojavi se

kriticizem vse to pa spremlja samoobtoževanje (Cvetek, 2009). V tem primeru manjka primerna komunikacija, brez tega pa zlahka pride do ponovnega uprizarjanja nepredelanih afektov v zvezi z bolečimi dogodki in obrambo. V najslabših primerih lahko moške in žene drug drugega postanejo najhujše nočne more na podlagi projekcijsko in introjekcijske identifikacije (Gostečnik, 2003). V takih zvezah partnerja ne dosežeta primerne rasti intimnosti, empatije, razumevanja, zdrave odvisnosti in povezave. Odtujenost, konflikti, stagnacija in zastoji so lastnosti ki v zvezi prevladujejo (Solomon, 2003).

Gottmanove raziskave, ki jih povzema Cvetek (2009, str. 108) nakazujejo, da »uspeha ali neuspeha v odnosu ne napoveduje število sporov med partnerjema, metode spoprijemanja z jeznimi občutki in to, ali uspešno rešita nesporazume. Pomemben dejavnik je sposobnost ohranitve čustvene povezanosti med konfliktom ali sposobnost vnovične povezave drugega z drugim po konfliktu«.

6.3 Stres in travma pri partnerjih travmatiziranega

Eden najpomembnejših elementov okolja okrevanja po travmi je zakonski odnos. Podpora s strani partnerja lahko posamezniku, ki je v otroštvu preživel travmo pomaga pri uravnavanju afektov in simptomov, ki se kažejo kot nočne more, prebliski ali »flashbacki«, vsiljive misli, in večja duševna odzivnost, ki so vse posledice PTSM (Van der Kolk in McFarlane, 1996).

Matsakis (1998 v Cvetek, 2009) navaja, da žrtve travme iz preteklosti doživljajo krivdo, ki izhaja iz več različnih virov. Težji občutki krivde imajo negativen vpliv na medosebne odnose še posebno na odnos s partnerjem. Žrtev travme krivdo občuti na različne načine, na primer: meni, da si ne zasluži podpirajočih odnosov, ima strah pred intimnostjo, pojavljajo se odvisnosti in kompulzije zaradi katerih občuti krivdo, saj žrtev sama ve, da energije ne vlaga v pravo smer, žrtev travme dovoljuje, da je lahko izkoriščana, v odnosih je preveč zaščitniška in hoče preveč dajati, občutek ima, da so drugi pomembnejši od nje, velikokrat se odtuji in distancira od drugih in največkrat žrtev konča odnos, kadar ta postane intimnejši in ljubeč.

Spoznanja o značilnostih odnosa s partnerjem pri zlorabi, ki se je zgodila v otroštvu:

Whiffen in Oliver (2004 v Cvetek, 2009) menita, da žrtve spolne zlorabe, v odraslih odnosih doživljajo manj varne navezanosti. Prevladuje izogibajoča navezanost. Take osebe doživljajo tudi več občutkov sramu glede svojega telesa in spolnosti, prisotna je tudi anksioznost in krivda. Večkrat so posamezniki, ki so preživeli zlorabo zmedeni glede svoje spolne usmeritve, težave imajo s spolnim vzburjenjem in željo po spolnih odnosih. Večkrat pa se med samim aktom pojavi tudi bolečina. Pri večini posameznikov s tako izkušnjo prevladuje večje število spolnih partnerjev in bolj kratki odnosi s partnerji s katerimi so posamezniki spolno aktivni. Moške ženske, ki so bile obravnavane zaradi spolne zlorabe, navajajo občutke zavračanja, osamljenosti, krivde in neadekvatnosti ter imajo občutek, da jim njihove žene postavljajo nepopustljive in neizprosne zahteve glede podpore.

Viri stresa pri partnerjih travmatiziranih oseb so lahko različni. Nekateri pomembnejši vidiki virov stresa so naslednji (Cvetek, 2009):

- Stres zaradi simptomov prvotne in drugotne travme (Kot prvotna travma je mišljena travma žrtve spolne zlorabe, drugotna travma, pa je travma drugega partnerja, ki se pojavi, kot odziv na stisko in brezizhodno situacijo v kateri biva z žrtvijo spolne zlorabe.)
- Stres zaradi empatije in identifikacije (Komunikacija je sredstvo, ki zelo pomaga partnerjema za kvalitetno zvezo, če pa je partner zelo empatičen in se s travmo travmatiziranega partnerja identificira lahko izkusi drugotno travmo ter sam doživlja grozote in bolečine, ker je dobesedno zakopan v čustva preživelega.)
- Stres zaradi izbire partnerjev (Ko se dobita partnerja, ki sta travmatizirana, ali je eden izmed njiju travmatiziran, drugi pa zelo ranljiv zaradi svojih izkušenj, močnejše doživljata travmatični stres. To lahko poveča možnost za kronične težave in težave v medosebnih odnosih.)
- Stres zaradi težav glede navezanosti (V zvezi med partnerjema v kateri je bil vsaj eden travmatiziran je zelo velika nevarnost, da zveza ne bo pravilno funkcionirala, ker bo primanjkovalo varne navezanosti med partnerjema, saj bo žrtev zlorabe v partnersko zvezo projicirala navezanost, ki jo je imela s svojimi starši.)
- Stres zaradi projekcijske in introjekcijske identifikacije ter kompulzivnega ponavljanja ali vnovičnega uprizarjanja (Partner, ki je v preteklosti doživel travmo vnovično uprizarja travmatično izkušnjo, saj meni, da bo s tem prevzel kontrolo nad situacijo iz preteklosti ter bo tako lahko razrešil travmo, ker partner tega ne razume, lahko pride do resnih zapletov in nepopravljivih odnosov.)
- Stres zaradi fiziološkega odzivanja in novih travm v odnosu (Ker je odnos med partnerjema sovražen in negativen, se lahko medosebni konflikti stopnjujejo do čustvene, telesne ali spolne zlorabe, kar povzroča nove travme v odnosu.)

7 SPOLNOST IN SPOLNA ZLORABA

7.1 Vpliv spolne zlorabe na intimnost

Raziskave kažejo, da imajo ženske, ki so bile žrtve incesta ali spolne zlorabe, v odraslosti lahko težave s spolnostjo. Pojavlja se strah pred spolnostjo, izogibanje spolnosti zaradi straha, ne občutijo želje po spolnosti, pojavlja se vaginizem, težave z vzburjanjem in orgazmom, pogosto pa pride tudi do kombinacije težav (Buttenheim in Levendosky, 1994).

Mills in Turnbull (2001 v Cvetek, 2009) ravno tako navajata strah pred spolnostjo, poleg tega pa menita, da lahko pride tudi do popolnoma obratne slike. Po travmi se želja po spolnosti lahko tudi poveča zaradi kompulzivnega ponavljanja, ki ga žrtve spolne zlorabe nezavedno uporabljajo, da bi popravile slabo izkušnjo iz preteklosti.

Westerlind (1992 v Cvetek, 2009) pa meni, da lahko pri enem posamezniku pride do obeh skrajnosti. Žrtve prehajajo skozi obdobja pogostega in celo kompulzivnega spolnega

udejstvovanja, čez nekaj časa pa se pri istih osebah pojavi popolna spolna nezainteresiranost in neaktivnost. Buttenheim in Levendosky (1994) navajata, da se lahko celo zgodi, da se posamezniki z zgodovino spolne zlorabe počutijo spolne vzbunjene in čutijo željo po spolni aktivnosti na začetku partnerskega odnosa, ko pa se intimni odnosi poglobijo in postanejo bolj predani, posamezniki izgubijo interes za spolnost ter partnerja zaznavajo bolj kot družino ne pa kot spolni objekt.

Istega mnenja je tudi Chapman (2000), ki pravi, da so odrasli posamezniki z izkušnjo spolne zlorabe predvsem ženske, pogosto ambivalentni, ko govorijo o občutkih do spolnosti. Imajo obdobje, ko se počutijo ljubljene samo če so spolno aktivni. Lahko se tudi zgodi, da taki posamezniki v kratkem času menjajo veliko spolnih partnerjev, drugič pa o spolnosti ne želijo niti slišati. V partnerskem odnosu pa lahko ta ambivalentnost postane zelo moteča.

Buttenheim in Levendosky (1994) navajata pomemben podatek o vidiku spolne aktivnosti pri žrtvah zlorabe. Na spolno aktivnost žrtve zlorabe včasih ne morajo gledati kot na sredstvo za izkazovanje ljubezni in zblizanje s partnerjem. Vidijo ga kot sredstvo za zlorabo, siljenje, izkoriščanje in zadajanje bolečine, saj se je že v preteklosti zgodilo, da jih je oseba, ki jim je veliko pomenila izdala preko njihovega telesa. Iz tega razloga, posamezniki ne morejo zaupati partnerju, ki so si ga izbrali. Doživljanje partnerja je ambivalentno, včasih ga vidijo preko mehanizmov projekcije vidijo kot storilca, ki bo dejanje izdaje ponovil.

Spolna zloraba izvršena v otroštvu sproži verigo čustvenih in fizičnih reakcij, ki zelo slabo vplivajo na psihoseksualni razvoj otroka. To pomeni, da izkrivljeno doživljanje spolnosti spremlja otroka od otroštva do odrasle dobe ter povzroča probleme v partnerskih in kasneje v zakonskih odnosih. Žrtve spolne zlorabe zelo težko uživajo zdravo spolno življenje. V posameznikih s tako izkušnjo se vzbujajo občutki sramu, krivde, besa, jeze, pojavi pa se tudi odpor do spolnosti. Frustracije se lahko pokažejo že pri poljubljanju, posameznik ni zmožen uživati pri dotikanju spolnih organov, ima odpor do telesne golote ter mu je odvratna ali neprijetna celo svoja lastna golota. Oseba si sama v sebi ne želi takega odnosa, ampak preprosto ne zmore čutiti drugače. Tukaj govorimo o vrsti spolne zavrtosti, ki onemogoča normalno spolnost (Chapman, 2002).

Preden se žrtev spolne zlorabe spusti v spolne odnose s svojim partnerjem, mora na spolni odnos in sam spolni akt pogledati iz malo drugačnega zornega kota. Žrtev se mora zavedati, da spolni odnos ni niz dejanj, ki se zgodijo po vnaprej določenem vrstnem redu. Ženske, ki so preživele spolno zlorabo, pogosto ne marajo telesnih dotikov ali pa se zgodi da ob dotikanju ničesar ne čutijo, dotike pa lahko doživljajo tudi v popolni paniki. Pomembno je, da se s partnerjem oreseti predstave da gre pri spolnem odnosu za niz dejanj, naprej poljub, nato dotik, nato božanje spolovil, nato orgazem in nato spanje. Pomembno je, da partnerja spolnost doživljata kot izkaz ljubezni do sebe in do partnerja. Naj gre za dokaz iskrenosti, užitka in intimnosti. Seveda ima spolni odnos svoj začetek in

konec ampak je pomembno kako na spolnost gledata in kaj si z njo nudita (Bass in Davis, 1998).

Spolni sistem omogoča pomembno povezavo med partnerjema, vendar je lahko ta povezava poškodovana, če je posameznik v preteklosti doživel incest ali spolno zlorabo. Največkrat se zgodi, da se travmatizirajoči odnosi iz originalne travme prenašajo v partnerski odnos prav preko spolnosti, ki jo žrtev posameznik uporabi za svojo predstavitev objektivnih odnosov in uveljavljanje popravka, ki naj bi razrešil travmo. Če pride do tega, da se preoblikovalni proces zaustavi, na površje ponovno priplavajo vzorci nepredelanih vsebin. Partnerja pa vedno znova poskušata travmo iz preteklosti preoblikovati. Gre za samouničujoč način, ko posameznik skuša nazaj pridobiti izgubljene in okvarjene dele selfa. Prav zaradi tega, pa lahko temu kompulzivnemu ponavljanju pravimo tudi znak neumrljivega upanja. Ker je ta način reševanja problema neustrezen se lahko v spolnosti pojavijo razne disfunkcije in perverzije. Partnerjema največkrat ne uspe popraviti notranjih objektivnih odnosov s pomočjo spolnosti, zato se to kaže kot frustrirajoč odnos tudi z zunanjim objektom oziroma partnerjem. Najprej so bili samo objektivni odnosi travmatizirajoči, sedaj pa postane celotna zveza s partnerjem povod v novo travmatično izkušnjo (Scharff, 2001 v Cvetek, 2009).

Ziglar (2006) meni, da izhajajo razlogi za probleme v spolnosti iz motenj v primarnem spolnem organu, torej iz možganov, Sami problemi, ne toliko izhajajo in samega telesnega stika, ampak iz spominov in izkušenj, ki jih hranimo v možganih.

7.2 Zasvojenost s spolnostjo

Charnes (2006) navaja, da je kar 81 % spolno zlorabljenih zasvojenih s spolnostjo.

Zasvojenost je način, kako se spolno zlorabljeni pozneje v življenju spoprijema s krizami, zbeži pred bolečinami in zapolni praznino. Zasvojenost se začne sprožati v situacijah, ki spominjajo na zlorabo. Spolna zloraba zaznamuje človeka na veliko področjih, eno izmed najranljivejših je ravno spolnost. Posameznik z zasvojenostjo, ponavlja tisto kar se mu je v preteklosti dogodilo, nezavedno pa upa, da ga bo nekdo ustavil ter zaslišal njegovo notranjo stisko in mu pomagal. Največja krutost vsega tega pa je, da posameznika z zgodovino spolne zlorabe, privlačijo prav posamezniki, ki z vso silovitostjo in brez slabe vesti prebudijo bolečino in negativne občutke v žrtvi, ki popolnoma spominjajo na zlorabo (Repič, 2008).

Carnes (2006) meni, da nam lahko zasvojenost s seksualnostjo pomaga razumeti kakšne so posledice zlorabe otrok, s poudarkom na spolni zlorabi. Navaja pa tudi podatek raziskave iz leta 1982, ki je dokazala, da je 39 % moških in 63 % žensk, zasvojenih s seksualnostjo bilo v preteklosti spolno zlorabljenih.

7.3 Prostitucija ali z drugimi besedami kompulzivno ponavljanje zlorabe

Mnoge ženske, ki se ukvarjajo s prostitucijo so bile v otroštvu žrtve spolne zlorabe. Ko ženske, ki so bile žrtve takega dejanja postanejo prostitutke, striptizete ali na pol gole plesalke, ponavljajo vzorec zlorabe. Ker imajo v podzavesti občutek, da so dobre le za spolnost, opravičujejo zlorabo prostitucije s tem, da naj jim posamezniki vsaj plačajo, za tisto, kar so jim v otroštvu že tako ali tako ukradli. V resnici pa se znajdejo v začaranem krogu, saj s takim dejanjem škodijo spet samo sebi in nobenemu drugemu (Bass in Davis, 1998).

Prostitutke si lahko svoj poklic izberejo kot izraz besa in ponižanja, ki so ga pretrpele v svojem otroštvu. Svoje stranke vidijo kot sužnje spolne želje, ki jih lahko uporabijo in manipulirajo, na enak način, kot so v otroštvu z njimi manipulirali rablji. To bi lahko primerjali z vedenjem spolnega napadalca, saj je sam postal napadalec, ker je v otroštvu doživel spolno zlorabo, gre za kompulzivno ponavljanje, ki daje svobodo travmatiziranemu, da si izbori glavno vlogo v drami. Spolni odnosi, ki jih imajo prostitutke s strankami, ki so tako obupane, da za takšne vrste »storitve« plačajo, omogočajo potlačitev lastnih čustvenih odzivov na zgodovino spolne zlorabe iz njihove preteklosti, saj je sedaj v vlogi prostitutke ona storilka. Razlika, ki pa jo žrtve spolne zlorabe v kompulzivnem ponavljanju, ne vidijo, je ta, da so prostitutke v svoji vlogi le redko v poziciji pristne moči ne glede na stranko, ki jo imajo, saj so na družbenem vidiku, spolne in medosebne meje neupoštevane. Dovzetne so za spolni napad, prenosljive bolezni in ponižanje. Izkrivljena percepcija zaradi travme, pa ne glede na nasprotno dokaze, omogoča vzdrževanje iluzije moči in nadzora (Cvetek, 2009).

8 SKLEPI

Predmet zaključne naloge je spolna zloraba gledana skozi oči psihološke travme. Poleg osnovnih informacij o spolni zlorabi in njenih posledicah sem se osredotočila na spolno zlorabo, ki se je v otroštvu zgodila v lastni družini, obliki le te pravimo incest. Zanimalo me je predvsem kako taka vrsta spolne zlorabe vpliva na odnos s partnerjem, kakšne so njene posledice v partnerskem odnosu ter kako vpliva na spolnost. Spolna zloraba v otroštvu, hudo prizadene posameznika, mislim pa, da se posameznik, ki je bil žrtev spolne zlorabe kasneje v življenju zelo težko naveže na partnerja, še težje se na partnerja naveže posameznik, ki je otroštvo preživel v incestuozni družini. Tak posameznik ima v partnerskem odnosu lahko številne težave, ki izvirajo iz tega, da je storilec zlorabe oseba, ki bi morala otroku nuditi zaupanje in varnost ne pa le tega izkoristiti. V partnerskem odnosu sta zaupanje in varnost zelo pomembna, ker pa žrtve spolne zlorabe to doživljajo kot grožnjo, v večini primerov zveza ne traja ali pa je zelo boleča, saj žrtve nihajo med odzivi, ki prihajajo iz podzavesti in odločitvami, ki so narejene zavestno.

Posamezniki, ki so bili v otroštvu spolno zlorabljeni lahko pridejo v konflikt s sodobno družbo, ki po mojem mnenju sama po sebi napeljuje k zgodnji spolnosti. Mladi razumejo, da k ljubezni takoj po spolni zrelosti spadajo tudi spolni odnosi. Posledica tega je

popolnoma spremenjeno spolno obnašanje. K temu so pripomogli: stalen vpliv medijev, nenehno nizanje spolnih tem v revijah za mlade, spolna vzgoja v šolah, ki delno že kar naravnost nagovarja k spolnosti. Moje mnenje je, da lahko žrtve spolne zlorabe pri spoprijemanju s svojo travmo doživljajo samo še večje občutke nemoči in razvrednotenosti. Družba sama nagovarja mladino k spolnosti. Pri posameznikih z zgodovino spolne zlorabe, pa je prisoten neprestan stres, ker se ne morejo udeleževati spolnih aktivnosti, tako kot ostali sovrstniki.

Vrednost naloge je predvsem v tem, da se pregled dognanj na področju spolne zlorabe v družini poveže z partnerskim odnosom. Ta povezava omogoča bolj celosten pogled na spolno zlorabo ter razširja možnost reševanja problema v partnerskem odnosu. Ključna dodana vrednost diplomskega dela je, da se v primeru spolne zlorabe v družini, žrtve spolne zlorabe še težje navežejo na partnerja, saj jih je v preteklosti oseba, ki so jo imele rade ali pa je bila pomembna v njihovem življenju, tako globoko prizadela. Za osebe, ki so doživele tako obliko spolne zlorabe, je zelo pomembno, da travmo pravilno razrešijo, saj lahko v nasprotnem primeru to destruktivno vpliva na partnerski odnos. Posledice pušča tudi na (še nerojenih) otrocih saj se lahko pojavi transgeneracijski prenos travme. Zelo pomembno je primerno reševanje travme, saj lahko nerazrešitev travmatskih dogodkov vodi tudi v drugo skrajnost in sicer privede do tega da si žrtve spolne zlorabe izbirajo partnerje s katerimi lahko podoživljajo travmatski dogodek, to pomeni, da so taki partnerji lahko nasilni, ali pa so tudi sami žrtve travm iz otroštva. Nerazrešenost travme lahko vodi celo v prostitucijo. Poleg razrešitve travmatskega dogodka se mi zdi temeljnega pomena komunikacija med partnerjema. Ta se mi zdi ključna in menim, da ji je pripisana premajhna vrednost.

Menim, da je pomembno, da se začnejo točneje urejati zakoni, ki opredeljujejo vse oblike in vrste spolne zlorabe, da se bodo zločini na tem področju primerno kaznovali, potrebna je spolna vzgoja mladine že v osnovnih šolah, da bodo otroci vedeli kaj je spolnost ter bodo lahko prepoznali izkoriščanje le te, potrebno bi bilo boljše usposobiti delavce v vrtcih in šolah, da bi postali pozornejši na kakršnokoli obliko zlorabe v družini ter to posredovali naprej institucijam, ki so za take vrste zločinov odgovorne ter bi te takoj ukrepale. Posamezniki, ki pa so prisiljeni s svojo preteklostjo preživeti v takšni družbi, si morajo kot kaže pomagati sami ali s strokovno pomočjo.

Na področju partnerskih odnosov v povezavi s spolno zlorabo je do danes zelo malo raziskanega, raziskovanje na tem področju pa bi bilo zelo pomembno prav zaradi detabuizacije problema spolne zlorabe. V prihodnje bi bilo zanimivo raziskovati ali incest močnejše negativno vpliva na partnerski odnos, kot spolna zloraba, ki ni storjena v družinskem krogu. V zvezi z incestom, bi bilo potrebno raziskovanje tudi istospolnega incesta, saj gre pri tem za dvojni tabu in je zelo redko razkrit. Zanimivo bi bilo tudi raziskovanje statistike na področju spolnih zlorab in sicer koliko žrtev zlorabe poišče strokovno pomoč ter koliko parov za premagovanje težav v povezavi s spolno zlorabo poišče strokovno pomoč. Zanimiva bi bila tudi raziskava, ki bi preučevala motivacijo žrtev spolne zlorabe za razreševanje svoje travme. Primanjkljaj raziskav je tudi na področju prostitucije v povezavi s spolno zlorabo. Menim, da bi se na podlagi razreševanja travm iz preteklosti prostitucija v svetu zmanjšala.

9 VIRI

All psych online. (2011). Post-traumatic Stress Disorder. <http://allpsych.com/disorders/anxiety/ptsd.html> (Pridobljeno: 8.9.2013).

Bain, O. in Sanders, M. (1996). *Ko pride na dan: vodič za mlade, ki so bili spolno zlorabljeni*. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše: Co Libri.

Bass, E. in Davis, L. (1998). *Pogum za okrevanje: priročnik za ženske, ki so preživele spolno zlorabo v otroštvu*. Ljubljana: Liberalna akademija in Visoka šola za socialno delo.

Batista Valejjo, J.M. (2005). Trpinčenje in zloraba otrok: Kriminološki vidiki in znanje za pedagoško intervencijo. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 56(1).

Bošnjak, M. (1999). *Spolno nadlegovanje*. Ljubljana: zavod za odprto družbo Slovenija.

Bošnjak, M. ; Kanduč, Z. ; Korošec, D. (1998). *Spolnost, nasilje in pravo*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo in Pravna fakulteta.

Božac Deležan, L. (1999). Ko je najnevarnejša institucija zakon, najnevarnejši prostor dom, najnevarnejša oseba partner v *Dosje: Nasilje nad ženskami*. Ljubljana: Urad vlade Republike Slovenije za žensko.

Bouwkamp, R. (1996). *Psihosocialna terapija pri spolni zlorabi v družini*. Logatec: Firis.

Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. New York: Jason Aronson.

Buttenheim, M. in Levendosky, A. (1994). Couples treatment for incest survivors. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*.

Carnes, P. J. (2006). *Ne recite temu ljubezen: Pot iz seksualne zasvojenosti*. Ljubljana: Studio Moderna.

Chapman, G. (2006). *5 jezikov ljubezni za samske*. Ljubljana: Tuma.

Cheal, D. (2008). *Families in today's world: A comparative approach*. New York: Routledge.

Courtois, C. (1996). *Healing the incest wound: Adult survivors in therapy*. New York: W.W. Norton & Company.

Cvetek, R. (2010). *Bolečina preteklosti. Travma, medosebni odnosi, družina, terapija*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.

Černetič, M. in Dečman Dobrnjič, O. (2004). *Intelektualni kapital – konkurenčna prednost dijaških domov*. Organizacija 37 (5): 305-311.

Čermelj, P. Spolna zloraba v otroštvu, njene posledice in vpliv na partnerski odnos.
Univerza na Primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, 2013

Dečman Dobrnjič, O. in Zloković, J. (2007). *Zaprte oči ne vidijo zla. Trpinčenje, zlorabljanje in spolna zloraba otrok – odgovornost družine, družbe n šole*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Dobnikar, M. ; Lešnik Mugnaioni, D. in Plaz, M. (2000). *Poškodbe notranjosti. Pogovori z ženskami, ki so preživele spolno nasilje*. Ljubljana: Krtina.

Frangež, D. (2010). Spolna zloraba otroka, kot oblika nasilja v družini v *Nasilje v družini: Kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede in pravna fakulteta.

Frei, K. (1996). *Spolna zloraba: z odkrito besedo do varnosti*. Ljubljana: Založba Kres.

Galle, I. in Waiss, M. (2001). *V labirintu spolnih zlorab: Delo z žrtvami, storilci in starši*. Ljubljana: Forma sedem.

Gostečnik, C. (1997). *Človek v začaranem krogu..* Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski inštitut.

Gostečnik, C. (2003). *Srečal sem svojo družino*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski inštitut.

Gostečnik, C. (2004). *Relacijska družinska terapija*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski inštitut.

Gostečnik, C. (2005). *Psihoanaliza in religiozno izkustvo*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski inštitut.

Gostečnik, C. (2006). *Neustavljivo hrepenenje*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski inštitut.

Gostečnik, C. (2007). *Relacijska zakonska terapija*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski inštitut.

Gostečnik, C. (2008). *Relacijska paradigma in travma*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski inštitut.

Gostečnik, C. (2010). *Neprodirna skrivnost intime*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski inštitut.

Kompan Erzar, K. (2006). *Ljubezen umije spomin*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski inštitut.

Korošec, D. (2008). *Spolnost in kazensko pravo: Od prazgodovine do t. i. modernega spolnega kazenskega prava*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

Čermelj, P. Spolna zloraba v otroštvu, njene posledice in vpliv na partnerski odnos.
Univerza na Primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, 2013

Markham, U. (1999). *Travme iz otroštva: kako prepoznamo in odpravimo boleče spomine*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Meves, C. (2008). *Zapeljani. Zlorabljeni. Izigrani. Družba v pasti modnih zmot*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.

Mikuš Kos, A. in Slodnjak, V. (2000). *Nesreče, travmatski dogodki in šola: pomoč v stiski*. Ljubljana: DZS in Pedagoška obzorja.

Miller, K. (2000). *Otrok v stiski*. Ljubljana: Educy.

Mušič, T. (2006). Nasilje nad otroki – kje smo bili, kje smo in kam gremo. V.J. Blažič (ur.). P. Kornhauser (ur.). *Zloraba in nasilje v družini in družbi. XII. Spominsko srečanje akademika Janeza Miličinskega*. Ljubljana: Inštitut za sodno medicino Medicinske fakultete Ljubljana.

Parkinson, L. (2011). *Družinska mediacija*. Ljubljana: Inštitut za mediacijo Concordia.

Požarnik, H. (1984). *Zdrava in motena spolnost: Običajno spolno vedenje, spolne motnje in odkloni, zdravljenje*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Repič, T. (2006). Avtonomija in intimnost v družini, kot dejavnika tveganja za spolno zlorabo. V *Psihološka obzorja*. Ljubljana: Društvo psihologov Slovenija.

Repič, T. (2008). *Nemi kriki spolne zlorabe in novo upanje*. Celje: Celjska Mohorjeva Družba.

Rutar, D. (2006). *Kaj je psihoanaliza ali zakaj ne moremo spoznati sebe v enajstih korakih*. Ljubljana: YHD Društvo za teorijo in kulturo hendikepa.

Rus Makovec, M. (2003). *Zloraba moči in duševne motnje ter poti iz stiske*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Samec, T. in Slodnjak, V. (2001). *Psihične travme v otroštvu in adolescenci*. Ljubljana: Kolaborativni center Svetovne zdravstvene organizacije za duševno zdravje otrok pri Svetovnem centru za otroke, mladostnike in starše: Inštitut za psihologijo osebnosti.

Solomon, M. F. (2003). Connection, disruption, repair: Treating the effects of attachment trauma on intimate relationships. V D. J. Siegel in M. F. Solomon (ur.), *Healing trauma: Attachment, mind, body and brain*. New York: W.W. Norton & Company.

Van der Kolk, B.A., McFarlane, A.C. in van der Hart, O. (1996). A General Approach to Treatment of Posttraumatic Stress Disorder. V B.A. van der Kolk, A.C. Mc Farlane, L.W. Weisaeth (Ur.). *Traumatic stress: The effects of overwhelming experience on mind, body and society*.

Čermelj, P. Spolna zloraba v otroštvu, njene posledice in vpliv na partnerski odnos.
Univerza na Primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, 2013

Whitfield, C.L. (1995). *Memory and abuse. Remembering and healing the effects of trauma*. Florida: Health Communications.

World Health Organization. (2003). *Guidelines for medico-legal care for victims of sexual violence*. Geneva: World Health Organization.

Zaviršek, D. (2000). *Hendikep kot kulturna travma*. Ljubljana: *cf.

Združenje proti spolnemu zlorabljanju. (2007). Spolna zloraba otrok. http://www.spolna-zloraba.si/?stran=spolna_zloraba (pridobljeno 9.8.2013)

Ziglar, Z. (2006). *Dvorjenje po poroki: Romanca naj traja vse življenje*. Ljubljana: Tuma.